

‘Hoe bedoel je staatsterrorisme?’

Een onderzoek naar de toepasbaarheid van terrorismedefinities op het Israëlische beleid in de Palestijnse gebieden sinds 2000

Student: Karim Saad

Studentnummer: 4025946

Onderwijsinstelling: Universiteit Utrecht

Studie: Internationale Betrekkingen in historisch perspectief

Eerste lezer: Prof. dr. Jacco Pekelder

Tweede lezer: Dr. Remco Raben

Plaats: Utrecht

Datum: 13 januari 2017

Aantal woorden: 16.183

¹ Foto: Een Israëlische soldaat probeert een 12-jarige jongen te arresteren tijdens een protest vlakbij het plaatsje Nebi Saleh op de Westelijke Jordaanoever. Zijn moeder en zus proberen hem vrij te krijgen, 28/08/2015 <http://www.nbcnewyork.com/news/national-international/West-Bank-Teen-Ahed-Tamimi-Poster-Child-for-Palestinians-327030941.html>, 11/01/2017.

Samenvatting

Deze masterthesis is een bestudering van verschillende definities van terrorisme en de acties van de Israëlische staat jegens zijn Palestijnse burgers. De reden van dit onderzoek is het excessieve geweld van de Israëlische staat van de afgelopen jaren en het klimaat van terrorisme sinds het begin van deze eeuw. Dit onderzoek probeert een link te leggen tussen terrorisme geweldplegingen van een staat, in dit geval Israël. Terrorisme in deze vorm, staatsterrorisme, is een betwiste term die niet door iedereen wordt aangenomen als bestaand. Aan de hand van terrorismedefinities van onder andere Alex Peter Schmid, Randall Law en Igor Primoratz en Israëls eigen definitie van terrorisme, worden diverse acties van de Israëlische staat tegen Palestijnse burgers geanalyseerd. Dit wordt gedaan om de volgende onderzoeksvraag te behandelen: Kan de behandeling van de Palestijnen in de bezette gebieden door Israël als een vorm van staatsterrorisme gezien worden? Vanwege praktische overwegingen worden drie soorten acties bestudeerd: 1) het vernietigen van privé-eigendommen, 2) het doden van Palestijnse burgers en 3) het beschieten van medisch personeel. Deze drie geweldplegingen worden onderzocht in drie afgebakende periodes in de afgelopen zestien jaar. Geconcludeerd kan worden dat Israël tot op zekere hoogte staatsterrorisme pleegt tegen zijn Palestijnse burgers, getoetst aan de terrorismedefinities gehanteerd in dit onderzoek. Nader onderzoek zou zich kunnen richten op andere staten om een internationaal perspectief te creëren rondom dit vraagstuk, waarbij dit onderzoek als startpunt kan dienen.

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Inhoudsopgave	3
Inleiding	4
Hoofdstuk 1: Israël en Palestina	9
Hoofdstuk 2: Israël en terrorisme	13
2.1 Academische definitie	13
2.2 Statelijke definitie.....	19
2.3 Israëlische definitie.....	22
Hoofdstuk 3: Israël: de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook	28
3.1 Tweede Palestijnse intifada.....	29
3.2 Operation Cast Lead	34
3.3 Recente Israëlische acties.....	39
Hoofdstuk 4: Israël en staatsterrorisme	44
4.1 Staatsterrorisme	44
4.2 Vernietigen van privé-eigendommen.....	48
4.3 Doden van Palestijnse burgers en beschieten van medisch personeel	51
Conclusie	55
Reflectie op eigen onderzoek.....	59
Literatuurlijst	61
Bronnen	61
Literatuur	64
Verklaring kennisneming plagiaatregels	66

Inleiding

“We know too well that our freedom is incomplete with the freedom of the Palestinians.”²

Dit waren de woorden van Nelson Mandela op 4 december 1997 tijdens de *International Day of Solidarity with the Palestinian People*. Het was hem aan het begin van de jaren negentig gelukt om de apartheid in Zuid-Afrika af te schaffen en om de eerste zwarte president van het land te worden. Mandela's strijd voor vrijheid was zwaar geweest en het was veelbetekenend dat hij die strijd nog niet beëindigd achtte in 1997. In zijn ogen en die van vele anderen kende het Palestijnse volk geen vrijheid. Hij leek te suggereren dat de apartheid nog steeds bestond, in Israël jegens de Palestijnen.

In het Palestina-Israël conflict (ontstaan met de opkomst van het zionisme eind negentiende eeuw, verder uitgewerkt in het eerste hoofdstuk) wordt over en weer gesmeten met de term 'terrorisme'. In december 2015 vonden er steekpartijen plaats door Palestijnse jongeren gericht op Israëlische burgers, die door Israël gelabeld werden als 'een nieuwe vorm van terrorisme'.³ Vrijwel elke vorm van geweld of tegenstand van Palestijnen tegen Israël, wordt door de Israëlische overheid als een vorm van terrorisme gezien. De Israëlische premier Benjamin Netanyahu sprak in zijn reactie op de speech van de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken John Kerry zelfs over de 'niet aflatende campagne van terrorisme die door de Palestijnen voor bijna een eeuw tegen de joodse staat gevoerd wordt'.⁴ Kerry's speech was naar aanleiding van de VN Veiligheidsraad resolutie van 23 december 2016, waarin van Israël geëist werd om het bouwen van nederzettingen onmiddellijk te staken. Andersom spreken de Palestijnen ook over terrorisme. Zij zien

² 'Nelson Mandela op 4 december 1997 tijdens de *International Day of Solidarity with the Palestinian People*', 04/12/1997, <http://www.anc.org.za/content/address-president-nelson-mandela-international-day-solidarity-palestinian-people>, 15-12-2016.

³ 'Israelis are calling attacks a 'new kind of Palestinian terrorism'', 25/12/2015, https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/israelis-are-calling-attacks-a-new-kind-of-palestinian-terror/2015/12/24/e162e088-0953-4de5-992e-adb2126f1dcc_story.html, 2-1-2017.

⁴ 'Netanyahu: Kerry paid lip service to terrorism by Palestinians, blamed Israel for a lack of peace', 28/12/2016, http://www.realclearpolitics.com/video/2016/12/28/netanyahu_kerry_paid_lip_service_to_terrorism_by_palestinians_blamed_israel_for_lack_of_peace.html, 2-1-2017.

zichzelf niet als terroristen omdat zij vinden dat zij verzet plegen tegen Israël, de bezetter van hun land. In hun ogen pleegt juist Israël terrorisme door hoe de Israëli's het Palestijnse volk behandelen. In 2006 sprak Riyad Mansour, de Palestijnse VN waarnemer, tijdens een spoedbijeenkomst van de VN Veiligheidsraad over terrorisme en staatsterrorisme, nadat achttien burgers door een Israëlische aanval in de Gazastrook om het leven waren gekomen: 'This is terrorism, this is state terrorism. These are war crimes for which the perpetrators must be held accountable under international law.'⁵

Dit zijn slechts enkele voorbeelden waarin terug te zien is dat beide partijen elkaar terrorisme verwijten. Beschuldigingen van terrorisme zijn krachtig en kunnen politieke consequenties hebben. Voorbeelden die dergelijke gevolgen hebben ondervonden zijn de PLO (Palestine Liberation Organization) en Hamas. De PLO werd in de jaren '70 door de Verenigde Naties erkend als de vertegenwoordiging van het Palestijnse volk, terwijl de VS dit pas in 1987 deed.⁶ Israël bleef de PLO tot begin jaren negentig als terroristische organisatie zien. In 1993 erkende de voorzitter van de PLO, Yasser Arafat, de staat Israël en daarop besloot Israël de PLO niet meer als terroristisch te zien, maar haar te erkennen als de politieke-vertegenwoordiging van de Palestijnen. Dit leidde tot het ondertekenen van de Oslo-Akkoorden in 1993.⁷ Hamas, daarentegen, staat nog altijd in vrijwel alle anti-terreurlijsten wegens de in haar naam gepleegde (zelfmoord)aanlagen op Israëlische burgers en soldaten, terwijl het bij de stichting in 1988 ook streefde naar een Palestijnse staat.⁸ Het gevolg is dat Hamas niet wordt gezien als de vertegenwoordiging van het Palestijnse volk en hierdoor dus ook een veel slechtere onderhandelingspositie heeft wat betreft vrede en het creëren van een Palestijnse staat. De politieke consequenties van

⁵ 'Israel accused of 'state terrorism'', 10/11/2006, <http://www.islamweb.net/en/article/136765/israel-accused-of-state-terrorism>, 2-1-2017.

⁶ 'Invitation to the Palestine Liberation Organization', 14/10/1974, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/738/12/IMG/NR073812.pdf?OpenElement>, 2-1-2017.

⁷ Charles D. Smith, *Palestine and the Arab-Israeli Conflict. A History with Documents* (Boston-New York 2013) 493.

⁸ Smith, *Palestine and the Arab-Israeli Conflict*, 413.

terrorisme zijn overduidelijk negatief voor Hamas, terwijl het afzweren van terreur door de PLO positief heeft uitgepakt op het gebied van erkenning en politiek.

De definities van terrorisme gaan vaak alleen over niet-statelijke organisaties zoals IS, Hamas en Al-Qaeda. Dergelijke organisaties voelen de gevolgen hiervan dan ook meer dan staten en de beschuldiging lijkt ook geloofwaardiger bij deze organisaties dan bij staten. De definities van terrorisme slaan vaak alleen op niet-statelijke organisaties. Staten worden nauwelijks gezien of bestempeld als terroristisch. Het komt vrijwel nooit voor dat een staat als terroristisch veroordeeld wordt. Het lijkt alsof terrorisme iets is dat alleen tegen de staat gebruikt kan worden, met de uitsluiting van het gebruik hiervan *door* de staat zelf. Wanneer terrorisme meer als tactiek of methode wordt gezien, verandert dat en komt ook 'staatsterrorisme' in beeld. Terrorisme als een tactiek wordt volgens de academische consensus definitie van terrorisme, opgesteld door terrorisme-expert Alex Schmid, uitgevoerd in drie algemene contexten: 1) onrechtmatige staatsrepressie, 2) propagandistische agitatie door niet-statelijke actoren in tijden van vrede of buiten conflictgebieden en 3) als een onwettige tactiek van irreguliere oorlogvoering uitgevoerd door statelijke en niet-statelijke actoren.⁹ Tegen deze achtergrond ontstaat de vraag of op het Israëliëse beleid in de bezette gebieden de kwalificatie 'terrorisme' van toepassing zou kunnen zijn. Immers, als in dat beleid dezelfde motieven en effecten herkenbaar zouden zijn, dan zou dat logischerwijs ook terrorisme genoemd kunnen worden. Zeker omdat de Palestijnse beweging Hamas als een terroristisch groepering gezien wordt door Israël, terwijl de staat Israël toch acties uitvoert die op sommige punten niet wezenlijk van de daden van Hamas lijken te verschillen.

Deze masterthesis wil een aanzet tot de verruiming van de discussie geven door enkele aspecten van het Israëliëse beleid te vergelijken met de definities van terrorisme, zoals die internationaal (politiek-bestuurlijk en wetenschappelijk) en in Israël gehanteerd

⁹ Alex Peter Schmid, *The Routledge Handbook of Terrorism Research* (New York 2011) 86.

worden. Het doel van dit onderzoek is om een antwoord te geven op deze vraag: Kan de behandeling van de Palestijnen in de bezette gebieden door Israël als een vorm van staatsterrorisme gezien worden? Er zal eerst een historische achtergrond gegeven worden bij dit conflict, om vervolgens te kijken naar de academische, internationaal-politieke en Israëlische definities van terrorisme en beschrijving te geven van het Israëlische beleid in de bezette gebieden van de afgelopen zestien jaar. De bronnen die hierbij gebruikt zullen worden zijn zowel primair als secundair. De meeste bronnen zijn via het internet verzameld, voornamelijk de primaire bronnen omdat veel van de getuigenissen en verslagen van de afgelopen zestien jaar online zijn gezet. De secundaire bronnen zijn grotendeels verkregen via de bibliotheek van de Universiteit Utrecht en deels via het internet. Als primaire bronnen zullen voornamelijk verslagen en getuigenissen gebruikt worden van internationale organisaties die onafhankelijke bewijzen hebben opgesteld van de acties die Israël tegen de Palestijnen heeft uitgevoerd. Het secundaire bronnenmateriaal bestaat voornamelijk uit boeken en artikelen van academici en terrorisme-experts, die al jaren bezig zijn met het onderwerp terrorisme en hierin gespecialiseerd zijn, om de academische visies op het begrip terrorisme in beeld te krijgen.

Om dit allemaal kunnen doen is het van belang om in het eerste hoofdstuk een korte historische achtergrond van het conflict te geven. In het tweede hoofdstuk zal er vervolgens een blik geworpen worden op de definities van terrorisme en staatsterrorisme. Wat verstaan we onder terrorisme? Bestaat er zoiets als terrorisme door de staat? De volgende stap in dit hoofdstuk is om te kijken naar wat Israël zélf verstaat onder terrorisme en hoe het omgaat met dit begrip. Het doel is om in kaart te brengen wat het officiële standpunt van de Israëlische overheid is wat betreft terrorisme. In het derde hoofdstuk zal er puur een beschrijving worden gegeven van de Israëlische acties in de bezette gebieden van de afgelopen zestien jaar. Tot slot zal in het vierde en tevens laatste hoofdstuk de definities van terrorisme uit het tweede hoofdstuk, en dan voornamelijk de Israëlische, als een soort

meetlat gebruikt worden waartegen de behandeling van de Palestijnen door Israël, zoals beschreven in hoofdstuk twee, gelegd kan worden. Bovendien zal er in dit hoofdstuk gekeken worden naar de Israëlische rechtvaardigingen voor de uitvoering van deze acties. Uiteindelijk moeten deze vier hoofdstukken tot een begin van een antwoord leiden op de vraag of er al dan niet (en in elke mate) gesproken kan worden van staatsterrorisme door Israël als er gekeken wordt naar de behandeling van de Palestijnen door Israëlische staatsorganen in de bezette gebieden.

Hoofdstuk 1: Israël en Palestina

De situatie in het 'Heilige Land', die al sinds de afkondiging van de staat Israël in 1948 bestaat, is ondanks populaire zienswijzen, die de religieuze factoren benadrukken, een van oorsprong modern en seculier conflict. De eerste botsingen vonden aan het einde van de negentiende eeuw plaats, als gevolg van de opkomst van het zionisme in Oost-Europa. Het zionisme, de joods-nationalistische beweging, streefde naar het vestigen van een joodse staat in het gebied Palestina, toen onderdeel van het Osmaanse rijk sinds 1516. Het Osmaanse beleid ten opzichte van het zionisme bleef vrij consistent; joodse immigranten mochten zich als verspreide groepen in het Osmaanse rijk vestigen, behalve in Palestina. Het officiële Osmaanse beleid was echter niet effectief ingevoerd in Palestina, waardoor joodse immigranten zich in het gebied als toeristen of pelgrims konden vestigen. Vanaf 1901 lieten Osmaanse gouverneurs rondom Jeruzalem het kopen van grond door joden toe in ruil voor wederdiensten.¹⁰ Steeds meer zionisten konden zich hierdoor in Palestina vestigen, waardoor het zionisme zich al vóór de Eerste Wereldoorlog kon verspreiden. Palestijnen en andere Arabieren, zowel christenen als moslims, kwamen in opstand tegen deze beweging. Dit was niet zozeer vanwege joodse immigratie op zichzelf, maar omdat een joodse staat automatisch zou betekenen dat de politieke rechten van Arabieren in Palestina ontkend zouden worden.

In 1914 brak de Eerste Wereldoorlog uit, waarbij het Osmaanse Rijk in april 1915 de kant van de Centralen koos. Dit vormde onder andere een bedreiging voor de communicatie tussen Groot-Brittannië en India via het Suezkanaal. Het veroveren van Palestina werd onderdeel van Britse strategieën die gericht waren op het vestigen van een landbrug tussen de Middellandse zee en de Perzische Golf. Dit zou ervoor zorgen dat snel troepen gestationeerd konden worden in de Golf, het verdedigingsfront voor de Britse belangen in

¹⁰ Smith, *Palestine and the Arab-Israeli Conflict*, 36-37.

India. Het bood ook bescherming tegen de invasie vanuit het noorden door Rusland.¹¹ Brits belang in het gebied groeide tegen het einde van 1916 ook doordat de regering-Asquith was gevallen en David Lloyd George, die al lang sympathiek was tegenover het zionisme, de nieuwe premier werd.¹²

In de jaren tussen de twee wereldoorlogen hebben de Britten geprobeerd om beiden kampen, de joden en de Arabieren, tevreden te houden door allerlei beloftes in documenten en verdragen te doen. Een voorbeeld van een dergelijk belofte was de Balfour Verklaring uit 1917. Hierin beloofde de Britse regering aan de joden een joods nationaal tehuis in Palestina. Er werd ook in vermeld dat de Britse regering haar best zou doen om dit te bereiken zonder de burgerlijke en religieuze rechten van bestaande niet-joodse gemeenschappen in Palestina aan te tasten.¹³ In het Interbellum kregen de Britten het mandaat over Palestina overhandigd door de Volkenbond, de voorloper van de Verenigde Naties. Dit gebeurde in april 1920 tijdens de Conferentie van San Remo, maar pas in juli 1922 werd het door de gehele Volkenbond geratificeerd. De geallieerden besloten ook dat Groot-Brittannië verantwoordelijk was voor het uitvoeren van de zelfgemaakte Balfour Verklaring van 1917.¹⁴ In 1922 probeerde Winston Churchill, de minister van Koloniën van Groot-Brittannië, een balans te vinden tussen de joodse en Arabische belangen. De Arabieren pleitten om de Balfour Verklaring te verwerpen, iets waar Churchill geen gehoor aan gaf. Wel uitte hij kritiek op de verklaringen die suggereerden dat Palestina 'zo joods moest worden als Engeland Engels is'. In het *White Paper* waarin hij dit allemaal benoemde, zegt hij tevens dat dit praktisch gezien niet haalbaar is en dit ook niet het doel is van de Britse overheid. De termen gebruikt in de Balfour Verklaring refereerden volgens Churchill niet

¹¹ Smith, *Palestina and the Arab-Israeli Conflict*, 50-52.

¹² Ibidem 63.

¹³ 'The Balfour Declaration of 1917', 02/11/1917, <http://www.historylearningsite.co.uk/modern-world-history-1918-to-1980/the-middle-east-1917-to-1973/the-balfour-declaration-of-1917/the-balfour-declaration-of-1917/>, 30-12-2016.

¹⁴ Smith, *Palestina and the Arab-Israeli Conflict*, 100.

naar het *compleet transformeren* van Palestina in een joods nationaal tehuis, maar dat een dergelijk tehuis gesticht moest worden *in* Palestina.¹⁵

Vlak voor de Tweede Wereldoorlog kwam de commissie-Peel in 1937 tot de conclusie dat tweedeling van het gebied de enige oplossing was voor de conflicterende Britse beloftes aan beiden kanten, die voortkwamen uit de 'stress van de Eerste wereldoorlog'.¹⁶ Er moest dus niet alleen een nationaal tehuis voor de joden komen, zoals beloofd in de Balfour Verklaring, maar ook een Arabische staat. Onder druk van hernieuwde Arabische tegenstand presenteerden de Britten in 1939 een volgend 'White Paper', waarin zij lieten weten tegen het idee te zijn van Palestina als een joodse staat.¹⁷ De Tweede Wereldoorlog zorgde er echter voor dat de kansen op een joodse staat in Palestina steeds groter werden. De Britten waren te druk met oorlog voeren tegen de nazi's, waardoor de focus op het eigen continent lag en de situatie in Palestina uit het oog werd verloren. Bovendien zorgden het antisemitisme en de Holocaust van de nazi's ervoor dat de schreeuw om een nationaal tehuis voor de joden beter gehoord werd. Dit is het conflict waar de joden en de Arabieren niet uitkomen.

Volgens sommige historici had het Palestina-Israël conflict in 1947 al opgelost kunnen worden met resolutie 181 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. In het document werden verschillende voorstellen gedaan. Het doel was om in 1948 het Brits mandaat in het gebied op te heffen, zodat er naast elkaar een joodse én Arabische staat konden ontstaan. Bovendien zou er vrij toegang komen tot de heilige plaatsen voor zowel joden, christenen als moslims. Er werd ook bepaald welk delen van het gebied aan de joodse en Arabische staten werden toebedeeld.¹⁸ Het joodse kamp accepteerde het plan. Het zag

¹⁵ 'The Churchill White Paper', 01/07/1922, in: Smith, *Palestina and the Arab-Israeli Conflict*, 153.

¹⁶ 'Palestine Royal (Peel) Commission Report', 07/1937, <https://unispal.un.org/pdfs/Cmd5479.pdf>, 15-12-2016.

¹⁷ 'The 1939 White Paper', 17/05/1939, http://avalon.law.yale.edu/20th_century/brwh1939.asp, 15-12-2016.

¹⁸ 'Resolutie 181 Algemene Vergadering VN', 29/11/1947, [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/181\(II\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/181(II)), 15-12-2016.

het als een overwinning dat de internationale gemeenschap toekomst zag in een joodse staat in de regio. De Palestijnen en Arabische leiders accepteerden het verdelingsplan echter niet. In hun ogen werden zij te veel benadeeld en bovendien vonden zij het idee van een joodse staat niet acceptabel. De Arabieren dreigden met oorlog als het verdelingsplan in de VN geaccepteerd zou worden.¹⁹ Toen het plan in 1947 toch geaccepteerd werd in de VN, brak er inderdaad een (burger)oorlog uit die tot in 1948 woedde. De staat Israël werd uitgeroepen, die de oorlog tegen de omringende Arabische landen wist te winnen.

Nu, zeventig jaar later, is Israël een officiële erkende staat is en volwaardig lid van de VN, terwijl Palestina door 136 van de 193 VN-lidstaten wordt erkend. Hier moet echter wel bij gezegd worden dat Palestina niet door de meeste Westerse landen wordt erkend. Ook Israël zelf erkent niet het bestaan van een Palestijnse staat. De Israëlische overheid ziet wel de PLO (Palestijnse Bevrijdingsorganisatie) als de vertegenwoordiging van het Palestijnse volk in het Midden-Oosten. Dit heeft Israël bij de Oslo-Akkoorden in 1993 verklaard.²⁰ De joodse staat verkreeg in de Zesdaagse oorlog van 1967 een groot stuk van het Palestijnse grondgebied, dat het sindsdien bezet en nog altijd onder militaire controle houdt. Volgens VN resolutie 242 is dit nog altijd illegaal bezet gebied door Israël en moet het zich terugtrekken omdat dit grondgebied moet worden voor een toekomstige Palestijnse staat.²¹

Dagelijks vinden er conflicten plaats tussen Israël en de Palestijnen, met zo nu en dan een langdurige clash zoals, de Gaza-oorlog van 2008-2009. De militaire controle die Israël heeft over de bezette Palestijnse gebieden wordt door veel mensen bekritiseerd vanwege de gewelddadigheden die er plaats vinden tegen de Palestijnen, zoals het slopen van huizen, het arresteren van Palestijnen om het minste of geringste en het neerschieten van Palestijnse jongeren tijdens protesten. Deze dagelijkse praktijken tegen de Palestijnen zal ik in de komende hoofdstukken toetsen aan een opgestelde definitie van terrorisme.

¹⁹ Smith, *Palestine and the Arab-Israeli conflict*, 193.

²⁰ Ibidem 439.

²¹ 'Resolution 242', 22/11/1967,

<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/7D35E1F729DF491C85256EE700686136>, 12-1-2017.

Hoofdstuk 2: Israël en terrorisme

Het doel van dit hoofdstuk is om inzicht te krijgen in wat terrorisme is, volgens de wetenschappelijke en statelijke definitie. Bovendien zal er gekeken worden naar wat Israël zelf onder terrorisme verstaat. In dit hoofdstuk zal nog niet gekeken worden naar het begrip staatsterrorisme. Ondanks dat het debat over dit begrip eigenlijk verweven is met de vraag wat terrorisme is, is er bewust voor gekozen om de twee begrippen los te behandelen. Staatsterrorisme is namelijk een begrip dat niet al te vaak gebruikt wordt in de academische wereld of internationale politiek. Door te kijken naar wat terrorisme is in dit hoofdstuk, zal er getracht worden om een steentje bij te kunnen dragen aan het debat over staatsterrorisme. Om bewijzen en bouwstenen te kunnen geven die laten zien dat staten weldegelijke terrorisme kunnen plegen, in dit geval Israël. Het doel van dit onderzoek is dus niet om van staatsterrorisme een apart begrip te maken, maar door dit begrip te onderzoeken te laten zien dat de algemene visie op het begrip terrorisme, waarin staten vrijwel niet genoemd worden, aangepast moet worden.

2.1 Academische definitie

Vandaag de dag is terrorisme een begrip dat een grote rol speelt in zowel de internationale politiek als in de media. Vrijwel elke dag valt er wel iets te lezen of horen over terrorisme. Terrorisme is 'trending', om het in social media-termen uit te drukken. De reden waarom terrorisme een fenomeen is dat zo belangrijk is geworden in onze levens, is het feit dat de afgelopen decennia verscheidene terroristische aanslagen hebben plaatsgevonden in de Westerse wereld. Aanslagen, die om het zo te zeggen, 'dichtbij huis' waren en gezien worden als aanvallen op 'Westerse' waarden zoals vrijheid en democratie. De grootste en bekendste terroristische aanslag van de afgelopen twintig jaar is uiteraard de aanslag die plaatsvond op 11 september 2001, ook wel bekend als 9/11. Negentien Arabieren kaapten drie passagiersvliegtuigen, die zij vervolgens in de twee torens van het World Trade Center

en in het Pentagon in vlogen. Een vierde vliegtuig stortte neer in een veld in Pennsylvania, toen passagiers de kapers dreigden te overheersen. Drieduizend doden waren het gevolg van deze aanslagen, evenals miljarden dollars schade aan de Amerikaanse economie. Het leidde ook tot het beruchte 'War on Terror'-beleid van de regering-Bush, waarbij Afghanistan en Irak werden binnengevallen.²²

Door de grote focus op terrorisme sinds 9/11, denken veel mensen dat het een vrij nieuw concept is. Dit is echter niet het geval, want vóór 9/11 bestond er zeker ook terrorisme. Zoals Randall Law terecht stelt is terrorisme zo oud als de menselijke beschaving zelf. Hoewel de wapens en methodes die gebruikt worden door terroristen en de doeleinden die nagestreefd worden continu veranderen, zegt Law dat er bepaalde kernfuncties zijn die in al die eeuwen hetzelfde zijn gebleven. Law noemt er twee, waarvan de eerste is dat terroristische aanslagen processen zijn van rationele en bewuste beslissingen die gemaakt worden binnen een bepaalde politieke of culturele context. Terrorisme is dus niet een vorm van krankzinnigheid zoals vaak wordt gedacht. Ook terrorisme-expert Louise Richardson zegt dat.²³ De tweede kern-bewering over terrorisme van Law is dat terrorisme in wezen berust op symboliek en provocatie. Dit houdt in dat terroristen doelwitten niet kiezen voor hun militaire waarde, maar voor de mogelijkheid om extreme reacties – vaak angst – te creëren en om anderen aan te sporen tot actie.²⁴

Een belangrijke vraag bij dit onderwerp is dus: Wat is terrorisme? Dit is een vraag die tot vele debatten heeft geleid. Er is niet één vaste academische definitie van terrorisme, doordat wetenschappers verschillende visies hebben op wat terrorisme precies inhoudt. Ondanks dat er niet één vaste definitie is van het begrip terrorisme en er vele debatten bestaan tussen academici over wat wel en niet bij terrorisme hoort, is het van belang om een blik te werpen op een aantal definities van vooraanstaande experts om een goed beeld

²² Randall Law, *Terrorism. A history* (Cambridge 2009) 281.

²³ Louise Richardson, 'What terrorists want' [kernthesen, lezing, Wenen, 4 juli 2007] 2-3.

²⁴ Law, *Terrorism*, 1, 3.

te krijgen van wat wetenschappers zeggen over het begrip. Een voorbeeld van dergelijke onderzoeker is Igor Primoratz, een Australische professor gespecialiseerd in onder andere politieke en juridische filosofie, burgerlijke immuniteit in oorlogstijd en het definiëren van terrorisme als ook de morele verantwoording van het begrip.²⁵ Voor Primoratz is terrorisme 'het opzettelijke gebruik van geweld of de dreiging om het te gebruiken tegen onschuldige mensen, met als doel om hun of andere mensen te intimideren om ze vervolgens aan te zetten om iets te doen dat ze anders niet gedaan zouden hebben.'²⁶ Deze definitie is tot stand gekomen door antwoord te geven op vragen zoals of het woord terrorisme alleen in een politieke context gebruikt moet worden, of geweld tegen objecten ook meetelt en of er sprake is van geweldloos terrorisme. Volgens Primoratz heeft terrorisme een bepaalde structuur met twee doelwitten: de primaire en secundaire. De tweede wordt rechtstreeks geraakt, maar het doel is om bij de eerste te komen om de personen die het primaire doelwit zijn te en hen dingen te laten doen die ze anders niet zouden doen. Het secundaire doelwit, dat direct wordt geraakt, zijn onschuldige mensen. Er is dus een duidelijk onderscheid tussen terrorisme enerzijds en oorlogvoering anderzijds, waarbij onschuldigen (*non-combatants*, burgers) niet bewust worden aangevallen.²⁷ Dit betekent natuurlijk niet dat een leger geen terrorisme kan plegen, want vele legers hebben dat gedaan.

Interessant is het ook om te kijken naar de definitie die terrorisme-experts Jessica Stern en J.M. Berger geven van terrorisme. Onder terrorisme verstaan zij een handeling of bedreiging van geweld tegen *noncombatants* met als doel wraak, intimidatie of het beïnvloeden van een publiek. Bovendien zien zij terroristen als niet-statelijke actoren die geweld plegen tegen *noncombatants* om een politiek doel te bereiken of een bepaalde boodschap te versterken. Vervolgens zeggen de auteurs dat er twee karakteristieken van terrorisme zijn die cruciaal zijn om het te onderscheiden van andere vormen van geweld. De

²⁵ 'Biography Igor Primoratz', 09/11/2016, <https://www.uni-leipzig.de/zhs/en/leibniz/64-2010-sommersemester-prof-dr-igor-primoratz-charles-sturt-university-canberra/>, 15-12-2016.

²⁶ Igor Primoratz, 'What is Terrorism?', *Journal of applied philosophy* 7:2 (1990) 129.

²⁷ Primoratz, 'What is Terrorism?', 135.

eerste is dat het gericht is tegen *noncombatants*, iets dat het onderscheid van legitieme oorlogvoering. De tweede is dat terroristen geweld gebruiken voor dramatische doeleinden: het wekken van angst bij het doelpubliek is vaak belangrijker dan het fysieke resultaat. Het is deze opzettelijke creatie van angst die terrorisme volgens Stern en Berger onderscheidt van een simpele moord of aanval.²⁸ Ook de antropoloog Anton Blok benadrukt dit in een artikel door zijn Baskische collega Joseba Zulaika aan te halen die stelt dat ‘terrorisme gekenmerkt wordt door manipulatie van de psychologie van geweld door angst in te boezemen bij potentiële slachtoffers’.²⁹ De definitie van terrorisme van Stern en Berger is dan ook een definitie die wel degelijk houdt snijdt. Als er gekeken wordt naar de acties van bijvoorbeeld de terroristische groepering ISIS in de afgelopen jaren, dan valt er te zien dat zij inderdaad geweld plegen tegen *noncombatants* en angst willen inboezemen bij hun slachtoffers. Echter als kritiekpunt hierop kan er wel gezegd worden dat ISIS ook Iraakse en Syrische soldaten (*combatants*) heeft aangevallen en vermoord. Dat roept toch wat vragen op over de definitie van Stern en Berger.

Toch zijn Stern en Berger niet de enigen die een dergelijke definitie van terrorisme stellen. Zo stelt Louise Richardson in haar artikel ‘What Terrorists Want’ dat terrorisme het opzettelijk aanvallen van *noncombatants* is voor politieke doeleinden. Maar vervolgens zegt Richardson: ‘It is the means used and not the ends pursued that determines whether or not a group is a terrorist group.’³⁰ Voor Richardson geldt dus dat de middelen die gebruikt worden bepalen of je van terrorisme kunt spreken, niet de doeleinden die nagestreefd worden. Bovendien vindt Richardson dat terroristen niet amoreel zijn. Er is vrijwel geen terrorist die niet gelooft in de moraliteit van zijn streven of de immoraliteit van zijn tegenstander. Als voorbeeld haalt ze uitspraken van Al-Qaeda aan, die volgens haar als doel

²⁸ Jessica Stern en J.M. Berger, *ISIS. The state of terror* (New York 2015) 10.

²⁹ Anton Blok, ‘Zinloos en zinvol geweld’, in: Henk Driessen en Huub de Jonge (red.), *In de ban van betekenis. Proeven van symbolische antropologie* (Nijmegen 1994) 5.

³⁰ Richardson, ‘What terrorists want’, 2.

hebben om hun acties te rechtvaardigen.³¹ Hiermee verschilt zij met een aantal andere terrorisme-experts, zoals wijlen Paul Wilkinson: 'What fundamentally distinguishes terrorism from other forms of organized violence is not simply its severity but its features of amorality and antinomianism. Terrorists either profess indifference to existing moral codes or else claim exemption from all such obligations.'³² Primoratz erkent Wilkinsons gelijk dat vele terroristen niet omkijken naar de morele aspecten van hun daden. Als voorbeeld haalt hij de 19^e-eeuwse anarchist Laurent Tailhade aan: 'What do the victims matter if the gesture is beautiful!'. Wel moet er volgens Primoratz de kanttekening gemaakt worden dat zulk gedrag niet als universeel moet worden gezien.³³

Een andere deskundige op het gebied van terrorisme, is David Rapoport. Volgens Rapoport is terreur geweld met bepaalde specifieke eigenschappen, dat gebruikt wordt voor politieke doeleinden door zowel individuen als staten. Hij zegt ook dat geweld ongeregeerd is door publiekelijke geaccepteerde normen om geweld in te dammen, door het oorlogsrecht en door het strafrecht. Individuele groepen die terreur gebruiken, hebben volgens Rapoport vaak niets op met oorlogsrecht, terwijl staatsterrorisme vooral strafrecht negeert, hetgeen ons eigenlijk in staat stelt om onderscheid te maken tussen schuld en onschuld. Hij zegt hier nog wel bij dat zowel staten als niet-statelijke actoren beide regelgevingen kunnen negeren.³⁴ De Amerikaanse feministische filosofe Alison Mary Jaggar schreef in 2005 een artikel voor het *Journal of Philosophy*, waarin zij keek naar wat terrorisme is, waarom het verkeerd is en of het ooit moreel toegestaan zal worden. In het artikel gaf zij vervolgens ook haar eigen definitie van het begrip. Volgens haar is terrorisme het gebruik van extreme bedreigingen of geweld, met als doel om overheden, groepen of individuen te intimideren of onderwerpen. Het is een tactiek van dwang om bepaalde

³¹ Ibidem 3.

³² P. Wilkinson, *Political Terrorism* (Londen 1974) 16-17.

³³ Primoratz, 'What is Terrorism?', 135.

³⁴ David Rapoport, 'Before the Bombs There Were the Mobs: American Experiences with Terror', *Terrorism and Political Violence* 20(2).

doeleinden te promoten, die zelf goed, slecht of onverschillig kunnen zijn. Ook stelt Jaggar dat terrorisme uitgeoefend kan worden door overheden, internationale organen, sub-statelijke groepen of individuen. De acties zijn vaak gericht op onschuldige burgers. Echter zijn zij volgens Jaggar vaak de secundaire doelwitten van terroristen; de primaire doelwitten zijn de overheden, groepen of individuen die terroristen wensen te intimideren.³⁵

De in Zwitserland geboren Nederlandse terrorisme-expert Alex Peter Schmid, heeft in *The Routledge Handbook of Terrorism Research* uit 2011 een academische consensus definitie van terrorisme gevormd, door te kijken naar de definities van meer dan tweehonderdvijftig terrorisme-experts. Op basis van deze definities heeft hij gepoogd om de kerndimensie van terrorisme vast te leggen: 'Terrorism refers on the one hand to a **doctrine** about the presumed effectiveness of a special form or tactic of fear-generating, coercive political violence and, on the other hand, to a conspiratorial **practice** of calculated, demonstrative, direct violent action without legal or moral restraints, targeting mainly civilians and non-combatants, performed for its propagandistic and psychological effects on various audiences and conflict parties.'³⁶ Volgens Schmid is deze definitie een distillatie van de van het beste huidige denken over het onderwerp. Hij noemt vervolgens elf punten die als doel hebben om de definitie verder uit te leggen. Een voorbeeld hiervan is het punt dat de belangrijkste directe slachtoffers van terroristische aanvallen over het algemeen niet strijdkrachten zijn, maar meestal burgers, *noncombatants* en andere onschuldige en weerloze mensen, die niet direct verantwoordelijk zijn voor het conflict dat tot de daden van terrorisme hebben geleid. Ook zegt Schmid dat de onmiddellijke intentie van daden van terrorisme, is om te terroriseren, intimideren, het tegenwerken, destabiliseren,

³⁵ Alison Mary Jaggar, 'What is Terrorism, Why Is It Wrong, and Could It Ever Be Morally Permissible?', *Journal of Social Philosophy* 36(2) (2005) 209.

³⁶ Schmid, *The Routledge Handbook*, 86.

demoraliseren en het provoceren van een doelgroep, in de hoop om uit de resulterende onzekerheid een gunstige machtsuitkomst te bereiken.³⁷

2.2 Statelijke definitie

Het definitiedebat vindt echter ook buiten de academische wereld plaats. Hoewel in de Amerikaanse wetgeving de definitie van terrorisme vaststaat, heeft elke grote Amerikaanse gouvernementele entiteit – zoals bijvoorbeeld de CIA, FBI en NSA – zijn eigen unieke definitie van het begrip.³⁸ Er bestaat dus geen algemene consensus over de definitie van terrorisme. De moeilijkheid die naar voren komt bij het definiëren van terrorisme is het risico van het nemen van posities. De politieke lading van de term zorgt ervoor dat de definitie van terrorisme zeer veranderlijk kan zijn om aan te sluiten bij de doeleinden van bepaalde staten of actoren in bepaalde tijden.³⁹ Afghaanse strijders werden in de jaren tachtig gezien als vrijheidsstrijders, toen ze met steun van de CIA verzet boden tegen de aanwezigheid van Sovjettroepen in Afghanistan. Nu staan ze bekend als de Taliban en zijn ze bovenaan in de internationale terroristenlijsten terug te vinden. Vandaag de dag beschouwt de Verenigde Naties de Palestijnen als vrijheidsstrijders die zich verzetten tegen de illegale bezetting van hun land door Israël, terwijl laatstgenoemde ze juist als terroristen beschouwt. Volgens Israël is de Libanese Hezbollah een terroristische groepering, terwijl velen Hezbollah toch als een legitieme verzetsgroep zien die tegen Israëls bezetting van zuid-Libanon strijdt.⁴⁰ Bovendien is Hezbollah een politieke, sociale en religieuze beweging die de Sjiieten in Libanon vertegenwoordigt.

Het is ook interessant om te kijken hoe terrorisme gedefinieerd wordt volgens de internationale gemeenschap en de grootmachten in de wereld. De Algemene Vergadering van de Verenigde Naties kwam in 1994 met de volgende definitie in resolutie 51/210:

³⁷ Ibidem 87.

³⁸ Law, *Terrorism*, 2.

³⁹ Sami Zeidan, 'Desperately Seeking Definition: The International Community's Quest for Identifying the Specter of Terrorism', *HeinOnline* (2004) 491.

⁴⁰ Zeidan, 'Desperately Seeking Definition', 492.

‘Criminal acts intended or calculated to provoke a state of terror in the general public, a group of persons or particular persons for political purposes are in any circumstance unjustifiable, whatever the considerations of a political, philosophical, ideological, racial, ethnic, religious or any other nature that may be invoked to justify them.’⁴¹ De nadruk bij de VN ligt vooral bij het zaaien van angst door terrorisme. Bovendien laat het duidelijk zien dat terrorisme op geen enkele grond – politiek, ideologisch, raciaal, etnisch, religieus etc. – gerechtvaardigd kan en mag worden. De definitie van de Europese Unie ligt vastgelegd in het *Framework Decision on Combating Terrorism* uit 2002. Volgens de EU is terrorisme een combinatie van objectieve en subjectieve elementen. Onder de objectieve elementen worden onder andere verstaan het plegen van moord, verwondingen aan het lichaam, ontvoering, afpersing als ook het dreigen met één van deze elementen. De subjectieve elementen bestaan uit daden met als doel het intimideren van een bevolking, het destabiliseren of vernietigen van structuren van een land of internationale organisatie en ervoor zorgen dat een overheid niet in actie kan komen.⁴² De NAVO definieert terrorisme in het ‘AAP-06 NATO Glossary of Terms and Definitions’ uit 2015 als volgt: ‘The unlawful use or threatened use of force or violence against individuals or property in an attempt to coerce or intimidate governments or societies to achieve political, religious or ideological objectives.’⁴³

Het is duidelijk dat internationale organisaties hun eigen definities hebben, die over het algemeen met elkaar overeenkomen. Ondanks dat de grootmachten in de wereld bij deze organisaties aangesloten zijn, hebben ze allemaal toch hun eigen definitie van het begrip terrorisme. De VS verstaat onder terrorisme met voorbedachten rade, politiek gemotiveerd geweld tegen *noncombatants* doelwitten door ‘sub-nationale groepen of clandestiene agenten.’ In *Title 18 of the United States Code* wordt internationaal terrorisme

⁴¹ ‘VN resolutie 51/210’, 17/12/1996, <http://www.un.org/documents/ga/res/51/a51r210.htm>.

⁴² ‘EU rules on terrorist offences and related penalties’, 13/06/2002, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV%3A133168>, 15-12-2016.

⁴³ ‘AAP-06 NATO Glossary of Terms and Definitions’, 13/02/2015, <http://www.cimic-coe.org/wp-content/uploads/2014/06/NATO-EU-UN-glossary-on-DCB-and-CP.pdf>, 15-12-2016.

specifiek gedefinieerd als gericht op het plegen van gewelddadigheden die een dreiging zijn voor mensenlevens, het intimideren of dwingen van een bevolking en het beïnvloeden van overheidsbeleid door intimidatie of dwang.⁴⁴ Het idee van terrorisme als geweld tegen *noncombatants* is terug te vinden in vele definities van terrorisme-experts, zoals eerder in dit stuk is gebleken. Interessant is ook om te zien dat het dreigen en dwingen om een overheid actie te laten ondernemen ook als terrorisme wordt gezien door de VS, een land dat zelf min of meer ook doet tegenover andere staten. Rusland, een andere grootmacht in de wereld, houdt er de volgende definitie op na: 'Terrorisme is de ideologie van geweld en het proberen om een beslissing van de publieke autoriteiten, lokale zelfregelende organen of internationale organisaties te beïnvloeden om de bevolking bang te maken en/of andere vormen van onwettige gewelddadigheden.'⁴⁵ De Russische definitie is zoals te zien vooral gefocust op de poging van terroristen om de overheid tot acties te laten overgaan om het volk bang te maken, niet zo zeer het direct raken van de mensen. Nederland is wellicht in de 21^e eeuw geen grootmacht, toch is het ook interessant om als Nederlanders te kijken naar de Nederlandse definitie, die als volgt luidt volgens Ministerie van Veiligheid en Justitie: 'Terrorisme is het uit ideologische motieven dreigen met, voorbereiden of plegen van op mensen gericht ernstig geweld, dan wel daden gericht op het aanrichten van maatschappij ontwrichtende zaakschade, met als doel maatschappelijke veranderingen te bewerkstelligen, de bevolking ernstige vrees aan te jagen of politieke besluitvorming te beïnvloeden.'⁴⁶

In deze paragraaf is uitgebreid beschreven wat academici en staten verstaan onder het begrip terrorisme. Eén ding is duidelijk, er bestaat geen vaste definitie van het begrip, ondanks dat er wel een aantal kerneigenschappen zijn waar de meesten het over eens zijn. Doormiddel van deze paragraaf is getracht om de lezer een beeld te geven over het begrip

⁴⁴ Aleksandr Vasilyevich Kuznetcov en Vasili Mikhailovich Kuznetcov, 'The Legal Definition of Terrorism in the United States and Russia', *World Applied Sciences Journal* 28(1) (2013) 131.

⁴⁵ Kuznetcov en Kuznetcov, *The Legal Definition*, 132.

⁴⁶ 'Terrorismebestrijding Ministerie van Veiligheid en Justitie', <https://www.nctv.nl/organisatie/ct/terrorismebestrijding/index.aspx>, 15-12-2016.

terrorisme en de discussie die erover bestaat. Het is een problematisch begrip.

Desalniettemin geeft het handvatten om in de volgende hoofdstukken te kijken naar wat Israël doet en om af te vragen of de acties van Israël in hoofdstuk drie als terrorisme door de staat bestempeld kunnen worden als we naar de definitie van terrorisme in het tweede hoofdstuk kijken.

2.3 Israëlische definitie

Uit de beide vorige paragrafen is gebleken dat er zowel onder academici als ook staten en internationale organisaties geen consensus bestaat over de definitie van terrorisme, ondanks de consensusdefinitie Alex Schmid. Zelfs per land kunnen er meerdere definities bestaan, zoals bij de Verenigde Staten het geval is waar de CIA, FBI en NSA ieder hun eigen definitie van het begrip heeft. De centrale vraag in dit onderzoek is of er gesproken kan worden van terrorisme door de staat Israël ten opzichte van het Palestijnse volk. Wat hierbij van belang is om zicht te krijgen op hoe de staat Israël zelf naar terrorisme kijkt. In de ogen van Israël zijn de in verzet komende Palestijnen de terroristen die tegengehouden moeten worden. In deze paragraaf zal er daarom gekeken worden naar Israëls definitie van terrorisme en hoe deze sinds 1948 geëvolueerd is. Het zou interessant zijn als Israëls acties, die in hoofdstuk drie beschreven zullen worden, volgens de Israëlische definitie van het begrip onder terrorisme vallen.

In 1945 werd door de overheid van het Britse mandaat de *Defense (Emergency) Regulations* aangenomen. Deze regelgeving bevatte onder andere maatregelen tegen illegale immigratie, het vestigen van militaire tribunalen waarin burgers zonder het recht van beroep berecht konden worden, het doorzoeken en inbeslagname van huizen, het vernietigen van huizen, het afzetten van bepaalde gebieden en het arresteren van individuen voor onbepaalde tijd.⁴⁷ Toen in 1948 de staat Israël uitgeroepen werd, nam het

⁴⁷ 'Defense (Emergency) Regulations', 1945, http://www.btselem.org/legal_documents/emergency_regulations, 15-12-2016.

de *Defense Regulations* in zijn wetgeving op. Drie jaar later besloot de Knesset na een debat over administratieve arrestaties dat de regelgeving tegenstrijdig was met de basisprincipes van de democratie en verzocht tot het afschaffen van de *Defense Regulations*. De regelgeving bleef echter bestaan en werd niet afgeschaft omdat ze diende als de rechtsgrondslag voor het militaire heersen over Israël's Arabische burgers. In de jaren '60 werd er wederom een poging gedaan tot afschaffing, maar het uitbreken van de Zesdaagse oorlog in juni 1967 zorgde ervoor dat deze poging werd gestaakt. Na de bezetting van Palestijnse gebieden in 1967 werden de *Defense Regulations* door Israël als geldig gezien en gebruikt in de bezette gebieden. In de jaren die volgden bleef Israël deze maatregelen uitgebreid gebruiken in de bezette gebieden om Palestijnen te straffen en af te schrikken. Ze werden voor Israël de basis om honderden Palestijnse huizen te vernietigen of in beslag te nemen, bewoners te deporteren en om duizenden Palestijnen aan te houden.⁴⁸

De reden om de *Defense Regulations* te benoemen en een blik te werpen op de geschiedenis ervan, is het feit dat ze jarenlang door Israël gebruikt zijn om terrorisme tegen te gaan. Bovendien zijn ze sinds 2016 deels vervangen door nieuwe antiterrorisme-wetgeving, die door vele als problematisch wordt gezien. In 1999 werd er gepoogd om de aantal regels in de antiterrorisme-wetgeving te verminderen. In de periode van Tzipi Livni als minister van Justitie werd er echter ook een poging gedaan om de regulaties op te nemen in de algemene Israëlische wetgeving, maar de Vereniging van Mensenrechten in Israël was hier sterk tegen gekant, waardoor de poging in de Knesset verstrikt raakte.⁴⁹ In 2015 werd echter een nieuw antiterrorisme-wetgeving opgesteld, waarvan de eerste versie met een overweldigende meerderheid van 45-15 door de Knesset heen kwam. In juni 2016 werd de wet definitief aangenomen en ze zou in november van hetzelfde jaar van kracht gaan. Deze nieuwe wetgeving vervangt en wijzigt een aantal van de regelgevingen van de *Defense*

⁴⁸ 'Defense (Emergency) Regulations', 1945, http://www.btselem.org/legal_documents/emergency_regulations, 15-12-2016.

⁴⁹ 'Israel attempts to redefine terrorism, but is its definition too broad?', 18/09/2015, <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/09/israel-anti-terrorism-law-knesset.html>, 15-12-2016.

Regulations uit 1948.⁵⁰ De mensenrechten-gemeenschap in Israël is kritisch op de nieuwe wetgeving. Criticasters vinden dat zij de definitie van terrorisme te breed maakt en dat het bestaande antiterrorisme-organen van de overheid die gebaseerd zijn op speciale noodwetten, normaliseert, bestendigt en uitbreidt.⁵¹ Hoe ziet de Israëlische definitie van terrorisme er dan uit?

Doordat er geen consensus bestaat over een internationale juridische definitie van terrorisme, is de vraag wat terrorisme nou precies inhoudt altijd onderwerp van debat. De nieuwe Israëlische contraterrorisme-wetgeving wijzigt een oudere definitie die te vinden is in de wet Israëlisch Verbod op Terroristische Financiering uit 2005. In sectie twee van de nieuwe wetgeving wordt een terreurdaad als volgt omschreven:

“An act of terrorism” – (a) an act that constitutes an offence or a threat to commit an act that constitutes an offence that was committed or was planned to be committed in order to influence a matter of policy, ideology or religion if all of the following conditions are fulfilled:

(1) it was committed or was planned to be committed with the goal of causing fear or panic among the public or with the goal of coercing a government or another governing authority, including the government or governing authority of a foreign country to take action or to refrain from taking action; for the purposes of this paragraph – foreseeing, as a nearly certain possibility, that the act or the threat will cause fear or panic among the public is equivalent to having a goal to cause fear or panic among the public;

(2) the act that was committed or that was planned or the threat included:

(a) actual injury to a person’s body or his freedom, or placing a person in danger of death or danger of grievous bodily injury;

(b) the creation of actual danger to the health or security of the public;

⁵⁰ ‘Israel’s New Counterterrorism Law, by Elena Chachko’, 13/07/2016, <https://www.lawfareblog.com/israels-new-counterterrorism-law>, 15-12-2016.

⁵¹ ‘Israel’s New Counterterrorism Law, by Elena Chachko’, 13/07/2016, <https://www.lawfareblog.com/israels-new-counterterrorism-law>, 15-12-2016.

(c) *serious damage to property;*

(d) *serious disruption of vital infrastructures, systems or services,*⁵²

Zoals Elena Chachko van Harvard Law School laat zien, bestaat de definitie uit vier kernelementen: het gedrag in kwestie moet een strafbaar feit zijn, een politiek of ideologische motief hebben, het doel om de bevolking te intimideren of overheid te dwingen en een aanzienlijke schade (of risico tot schade) brengen aan mensen, eigendom of infrastructuur.⁵³ In een interview met *Al-Monitor* noemde gerenommeerd advocaat en hoogleraar rechten aan de *Hebrew University*, Yael Berda, de nieuwe wetgeving 'eng, ondemocratisch' en 'een verandering in regime.' Verslaggeefster Marisa Newman zette acht veranderingen van de nieuwe wetgeving ten op zichte van Israël's benadering van terrorisme uiteen. Bij deze veranderingen horen een uitbreiding van de definitie van terrorisme, het gebrek aan een duidelijk onderscheid tussen aanvallen op burgers versus soldaten en ook het labelen van NGO's, inclusief humanitaire groepen, als terroristische groeperingen als zij terroristen op 'wat voor wijze dan ook steunen'.⁵⁴ Dit laatste element staat in de wetgeving als volgt omschreven: 'The definition of "terrorist organization" has been updated to include organizations that, **although not directly engaged in carrying out terrorist attacks**, support and finance terrorist organizations, thereby providing those organizations with important infrastructure enabling their activities.'⁵⁵ Een humanitaire organisatie die bijvoorbeeld gewonde Palestijnen helpt, die door Israël als terroristen worden gezien, wordt door deze definitie dan ook als een terroristische groepering beschouwd.

⁵² 'The Counter Terrorism law 5775-2015', 15/06/2016, http://www.justice.gov.il/Units/InternationalAgreements/HumanRightsAndForeignRelations/Faq/CounterTerrorismLaw5775-2015_BackgroundDescriptionJune2016.pdf, 15-12-2016.

⁵³ 'Israel's New Counterterrorism Law, by Elena Chachko', 13/07/2016, <https://www.lawfareblog.com/israels-new-counterterrorism-law>, 15-12-2016.

⁵⁴ 'Israel attempts to redefine terrorism, but is its definition too broad?', 18/09/2015, <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/09/israel-anti-terrorism-law-knesset.html>, 15-12-2016.

⁵⁵ 'The Counter Terrorism law 5775-2015', 15/06/2016, http://www.justice.gov.il/Units/InternationalAgreements/HumanRightsAndForeignRelations/Faq/CounterTerrorismLaw5775-2015_BackgroundDescriptionJune2016.pdf, 15-12-2016.

Sympathie hebben met een groep die als terroristische organisatie beschouwd wordt is ook ernstig strafbaar. Zo zegt Newman dat als iemand publiekelijk met een bordje zwaait tijdens een opstand, iets post op sociale media of een T-shirt draagt van een dergelijke groep, dit individu in aanmerking komt voor drie jaar gevangenisstraf.⁵⁶ Bovendien stelt de nieuwe wet de straf voor het dreigen van het plegen van een terroristische daad gelijk aan het hebben uitgevoerd van een terroristische daad. Voor terroristische gerelateerde activiteiten kan men nu 30 jaar gevangenisstraf krijgen, bovendien kan iedereen boven de 12 jaar vervolgd worden voor terroristische betrokkenheid. Het dragen van een shirt waarop de naam van een volgens Israël terroristische organisatie te zien is, wordt als een dergelijke betrokkenheid beschouwd.⁵⁷ Volgens Leah Tsemel, één van Israëls meest bekende advocaten, gaat de wetgeving niet zo zeer over terrorisme: 'It is not a law about terrorism. It is a law removing restrictions from everything to do with opposition to occupation.'⁵⁸ Bovendien geeft het de *Shin Bet* (Israëls veiligheidsdienst) de mogelijkheid om elektronische surveillance – waaronder het controleren van e-mails – te doen bij elk persoon die verdacht wordt een link te hebben met terrorisme. De *Shin Bet* moet hiervoor wel toestemming vragen bij de minister-president. Echter wordt deze toestemming vaak automatisch verkregen door Israëlische veiligheidsdiensten, van zowel de minister-president als ook de minister van Veiligheid, door het simpelweg aan te vragen.⁵⁹

Terugkomend op Marissa Newmans punt dat er inderdaad geen duidelijk onderscheid wordt gemaakt tussen burgers en soldaten, moet er gezegd worden dat dit in een interessant, maar vooral problematisch punt is. Uit de vorige paragraaf is gebleken dat vele terrorisme-experts en ook staten de nadruk leggen op aanvallen tegen *noncombatants*.

⁵⁶ 'Israel attempts to redefine terrorism, but is its definition too broad?', 18/09/2015, <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/09/israel-anti-terrorism-law-knesset.html>, 15-12-2016.

⁵⁷ Ibidem.

⁵⁸ Ibidem.

⁵⁹ 'Israel's Knesset passes 'anti-terrorism' bill targeting resistance', 03/09/2015, <https://www.alaraby.co.uk/english/news/2015/9/3/israels-knesset-passes-anti-terrorism-bill-targeting-resistance>, 15-12-2016.

Israël zelf maakt dit onderscheid niet. De reden waarom dit problematisch is, is het feit dat de Palestijnen vinden dat zij verzet plegen tegen Israël, de bezetter van hun land. Dit is niet alleen vanuit het oogpunt van de Palestijnen, maar zoals reeds vermeld is dit ook hoe de Verenigde Naties de Palestijnen beschouwen, namelijk als vrijheidsstrijders die zich verzetten tegen de illegale bezetting van hun land door Israël.⁶⁰ Dit zorgt ervoor dat er vaak gesproken wordt over ‘one man’s terrorist is another man’s freedom fighter’. Het is wellicht een cliché-uitspraak, maar het onderstreept weldegelijk de moeilijkheid van het definiëren van terrorisme, wat in dit hoofdstuk getracht is te doen vanuit zowel wetenschappelijk als statelijk oogpunt. Beiden zijn van belang om het begrip beter te kennen, maar voor de kern van dit onderzoek is uiteraard Israëls definitie uiteindelijk het belangrijkste.

In het volgende hoofdstuk zal er beschrijvend gekeken worden naar wat Israël nou daadwerkelijk uitvoert op de Westbank en in de Gazastrook. In dit hoofdstuk zijn de bouwstenen geleverd om in hoofdstuk drie een blik hier op te werpen, om vervolgens in het laatste hoofdstuk de acties van Israël als een meetlat tegen de wetenschappelijke, statelijke en Israëls eigen definitie van terrorisme neer te leggen, zodat er geanalyseerd kan worden of de staat Israël terrorisme pleegt.

⁶⁰ Zeidan, ‘Desperately Seeking Definition’, 492.

Hoofdstuk 3: Israël: de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook

Het doel van dit onderzoek is om een antwoord te kunnen geven op de vraag of Israël staatsterrorisme pleegt ten opzichte van de Palestijnen in de bezette gebieden en de Gazastrook. In het vorige hoofdstuk is duidelijk uitgelegd hoe er naar het begrip terrorisme wordt gekeken door zowel academici als staten. Ook is Israëls definitie van terrorisme duidelijk op papier gezet. De functie van dit hoofdstuk is om een blik te werpen op de acties van Israël in de bezette gebieden van de afgelopen jaren. Acties die dan wellicht onder de noemer van (staats)terrorisme vallen. Of deze maatregelen ook zo te beschrijven zijn, zal niet in dit hoofdstuk behandeld worden. De vraag of dit terroristische acties zijn en of er dan van staatsterrorisme gesproken kan worden, zal in hoofdstuk vier bekeken worden.

Sinds het ontstaan van de staat Israël in 1948, hebben er vele conflicten plaats gevonden tussen Israël en de Palestijnen. Sommigen groter dan anderen. Er zal in dit hoofdstuk voornamelijk gekeken worden naar de grotere conflicten van de afgelopen zestien jaar, sinds de tweede *intifada* die in 2000 plaatsvond en in de jaren die volgden tot nu. De focus ligt dus voornamelijk op het recente verleden. Het vergroten van de tijdspannen zorg er alleen maar voor dat het te breed wordt. Helaas is daar in dit onderzoek geen ruimte voor. Bovendien is het doel van dit werk om te kijken hoe de situatie momenteel in het gebied is. Wat er dan dertig of veertig jaar geleden aan gewelddadigheden heeft plaats gevonden, is voor nu niet van belang. Het Israël van nu is niet hetzelfde als het Israël van veertig of vijftig jaar geleden.

De bronnen die hierbij gebruikt zullen worden zijn voornamelijk afkomstig van Amnesty International en Human Rights Watch. De reden hiervoor is ten eerste omdat zij uitgebreide verslagen hebben geschreven op basis van eigen onafhankelijke waarnemers en militaire experts die zij naar het gebied hebben gestuurd, ooggetuigen en foto's en video's van de gebeurtenissen. Bovendien stellen zij hun verslagen openbaar voor het publiek; iedereen heeft toegang tot en het recht om deze verslagen te kunnen lezen. Verslagen van

de Israëlische overheid en de Palestijnse Autoriteit zijn lastiger om bij te komen en vaak ook niet toegankelijk voor het publiek. Ten tweede, zijn het niet-gouvernementele organisaties. Dit houdt in dat zij onafhankelijk en neutraal handelen en niet gebonden zijn aan een overheid. Amnesty International accepteert bijvoorbeeld geen giften of subsidies van overheden, om duidelijk te maken dat zij niet gebonden zijn aan een overheid, ideologie, politieke partij, religie of andere belangengroepen.⁶¹ Uiteraard is er kritiek van Israël op deze verslagen en zal er wellicht ook kritiek komen op dit onderzoek. Echter laten de bovenstaande dingen zien dat deze organisaties geen belangen hebben om een kant te kiezen in het conflict en dus neutraal handelen. Bovendien is het ook belangrijk om te weten dat deze organisaties niet alleen kritiek leveren op Israël. In hun verslagen kijken zij net zo goed naar acties en gewelddadigheden van Palestijnen. Die verwerpen zij ook en zij roepen de Palestijnen op om het geweld te stoppen. Deze masterthesis is echter alleen gericht op de acties van Israël. Er wordt hier puur gekeken naar de vraag of Israël als staat terrorisme pleegt door de maatregelen ten opzichte van de Palestijnen, los van het feit wat de Palestijnen doen.

3.1 Tweede Palestijnse intifada

Het ontstaan van de tweede Palestijnse *intifada* is niet te begrijpen zonder de eerste, die in december 1987 begon. Dit was twintig jaar na het militair bezetten van de Westelijke Jordaanoever, Oost-Jeruzalem en de Gazastrook in 1967 door Israël. De intifada van 1987 was de eerste echte volksofstand van de Palestijnen tegen de Israëlische bezetting van hun gebieden. Vanuit de internationale politiek zorgden pogingen om het conflict te beëindigen voor het ondertekenen van de Oslo-akkoorden in 1994. Hiermee werd de Palestijnse Autoriteit gevestigd, terwijl deze op zijn beurt de staat Israël als legitiem moest erkennen.

Bovendien werden de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook in drie gebieden verdeeld:

⁶¹ 'Fondsenwerving van Amnesty International', <http://www.amnesty.nl/mensenrechten/encyclopedie/fondsenwerving-amnesty-international>, 15-12-2016.

gebied A (onder Palestijns gezag en veiligheidstoezicht), gebied B (onder gemengd Israëliisch militair gezag en Palestijnse burgerlijk gezag) en gebied C (onder Israëliisch gezag en veiligheidstoezicht).⁶² De tweede *intifada* begon op 28 september 2000, twee maanden na de impasse die was ontstaan tijdens de Camp David-onderhandelingen tussen de Palestijnen en Israëliërs over de definitieve status van onderwerpen zoals vluchtelingen, Jeruzalem, grenzen en nederzettingen. Op deze dag bracht Ariel Sharon een bezoek aan de Tempelberg/ al-Haram al-Sharif, vergezeld met bijna duizend politiemannen, journalisten, de Likud Knesset-leden en burgemeester Ehud Olmert van Jeruzalem. Het doel van Sharon was om de premier van dat moment, Ehud Barak, in kwaad dag licht te zetten door te laten zien dat hij, in tegenstelling tot Barak, niet een verenigd Jeruzalem en joodse controle over de Tempelberg wilde opofferen voor vrede. Barak had geen keuze: hij moest Sharon toestaan om naar de Tempelberg te gaan, anders zou hem verweten worden dat hij Israël's claim op het gebied zou opgeven.⁶³

De opstand begon met Palestijnen die stenen gooiden en autobanden in brand staken, als protest tegen Sharons bezoek. Israëliische politie en soldaten reageerden op deze demonstraties met echte kogels, om zowel Israëliische Arabieren als Palestijnen uit de Westelijke Jordaanoever om het leven te brengen. Een voorbeeld hiervan is het Israëliisch-Arabische dorpje Umm Fahm, waar soldaten en politie op de menigte schoten. Normale 'crowd-control tactics' werden genegeerd. Dertien mensen kwamen om het leven. Verdere onrust zorgde voor een nieuw Israëliisch beleid van gerichte moordaanslagen, op een moment dat de meerderheid van de Palestijnse demonstranten onbewapend was. De moord van tien Palestijnen leek op strategische momenten plaats te hebben gevonden, met als doel om meer Palestijns geweld op te wekken en onderhandelingen tussen de VS en de

⁶² Lama Jamjoun, 'The Effects of Israeli Violations During the Second Uprising "Intifada" on Palestinian Health Conditions', *Social Justice* 29, 3(89) (2002) 54.

⁶³ Smith, *Palestine and the Arab-Israeli Conflict*, 498.

Palestijnse Autoriteit te dwarsbomen.⁶⁴ Bovendien probeerde het leger op deze manier de nerveuze Israëlische bevolking gerust te stellen, door te laten zien dat het militair efficiënt optrad. Israëlische gewelddadigheden groeiden dus intens na de herbezetting van Palestijns bestuurde vluchtelingenkampen en dorpjes op de Westelijke Jordaanoever. Meer dan 20.000 Israëlische soldaten, vergezeld door tanks, Apache helikopters en F16 gevechtsvliegtuigen, vielen de dichtstbevolkte gebieden van de Westelijke Jordaanoever aan.⁶⁵ Leden van humanitaire organisaties mochten het gebied niet binnentreden van Israël. Verslagen van internationale humanitaire organisaties stellen dat er grove schendingen van de mensenrechten in deze periode hebben plaatsgevonden, die leidden tot een humanitaire crisis onder de Palestijnse burgers.⁶⁶

Tussen 13 en 21 maart brachten afgevaardigden van Amnesty International een bezoek aan de gebieden. Wat ze daar zagen was een spoor van vernieling: huizen, winkels en infrastructuur waren vernietigd of beschadigd, appartementen vernield en leeggehaald, auto's vernietigd en muren, lantaarnpalen en winkelpuien vernield. De IDF had bewust elektriciteits en telefoon kabels en waterleidingen afgesloten, waardoor hele gebieden zonder stroom en water zaten voor negen dagen. David Holley, een onafhankelijke militaire expert en één van de afgevaardigden van Amnesty International zei hierover: 'De militaire acties die we onderzocht hebben, lijken niet voor militaire doeleinden uitgevoerd te zijn, maar juist om de Palestijnse bevolking te kwellen, vernederen, intimideren en pijn te doen. Of het Israëlische leger is zeer slecht gedisciplineerd of het heeft orders gekregen om acties uit te voeren die het oorlogsrecht schenden.'⁶⁷ Zes grote steden en vele kleinere dorpjes werden effectief belegerd en afgesloten van de buitenwereld. Verplaatsing binnen de steden en dorpjes was ook verboden. Een humanitaire crisis dreigde uit te breken doordat voedsel-

⁶⁴ Ibidem 498-499.

⁶⁵ Jamjoun, 'The Effects of Israeli Violations', 54.

⁶⁶ Ibidem 54.

⁶⁷ 'Israel and the occupied Territories: The heavy price of Israeli incursions', 11/04/2002, <https://www.amnesty.org/en/documents/MDE15/042/2002/en/>, 3-4, 15-12-2016.

en watervoorraden voor vele Palestijnen op raakten. Ambulances, waaronder die van het Rode Kruis, mochten zich niet verplaatsen of ondervonden levensbedreigende vertragingen. Bovendien werd er op medisch personeel en mensen die de gewonden probeerden te helpen geschoten; het gevolg was dat de gewonden op straat doodbloedden.⁶⁸ Internationale pogingen om een VN 'fact finding mission' naar het vluchtelingenkamp Jenin op de Westelijk Jordaanoever te sturen mislukten ook, doordat Israël zulke missies niet toestond, ondanks protesten vanuit de VN Veiligheidsraad, die een dergelijke missie wél ondersteunde.⁶⁹

De Palestijnse Rode Halve Maan (PRHM) is de belangrijkste leverancier van noodzakelijke medische zorg in de Palestijnse gebieden die in 1967 bezet werden. Tijdens de tweede intifada meldde de PRHM maar liefst 174 vastgelegde aanvallen op haar ambulances door Israëlische soldaten en kolonisten tussen 29 september 2000 en 15 maart 2002, met als gevolg de beschadiging van 78 ambulances. Ook hebben er 166 aanvallen plaatsgevonden op hun medische technici, met als resultaat drie doden en 134 gewonden onder de technici van de PRHM.⁷⁰ Ook personeel, kantoren en voertuigen van het Rode kruis werden door het Israëlische leger aangevallen. Tijdens de eerste week van de herbezetting, werden 350 ambulances de toegang geweigerd en 185 geraakt door geschutvuur. Peter Hansen, de directeur van UNRWA (The United Nations Relief and Works Agency) toentertijd, zei op 5 april 2002: 'I would strongly suggest that when 185 ambulances have been hit, including 75 percent of UNRWA's ambulances...this is not the result of stray bullets by mistake hitting an ambulance; this can only be by targeting ambulances.'⁷¹ Israëlische militaire aanvallen op Palestijnse burgerlijke medische dienstverleners doodden en verwonden verscheidene aantallen Palestijnse en buitenlandse medische werkers, die op dat moment dus aan het

⁶⁸ 'Israel and the occupied Territories: The heavy price of Israeli incursions', 11/04/2002, <https://www.amnesty.org/en/documents/MDE15/042/2002/en/>, 4, 15-12-2016.

⁶⁹ Jamjoun, 'The Effects of Israeli Violations', 55.

⁷⁰ Ibidem 56.

⁷¹ Ibidem 57.

werk waren, en belemmerden hierdoor de levensreddende activiteiten die medische teams hadden kunnen leveren. Een voorbeeld hiervan was Basam Al-Balbisi, een PRHM ambulance chauffeur. Hij werd op 30 september 2000 gedood door een Israëliëse kogel die hem in zijn borst raakte, toen hij Mohammed Al-Dura en diens vader probeerde te redden van Israëliëse soldaten die het vuur op hun hadden geopend in de Gazastrook. Basam Al-Balbisi droeg een witte jas met duidelijk daarop het Rode Halve maan symbool op zijn borst.⁷² Toch werd hij beschoten.

Tijdens de tweede *intifada* vonden er ook vele vernietigingen van Palestijnse huizen door het Israëliëse leger plaats. De veertig jaar oude Nabila al-Shu'bu, die zeven maanden zwanger was, haar drie kinderen (vier, zeven en negen jaar oud) en haar 85-jarige schoonvader Umar, werden voor dood achtergelaten onder het puin van hun huis, toen het door Israëliëse legerbulldozers vernietigd werd op 6 april 2002 in de oude stad van Nablus. Het Israëliëse leger hield het gebied onder strikt toezicht en weigerde reddingswerkers de toegang tot het vernielde huis. Het was pas een week later, op 12 april, dat de lichamen onder het puin gevonden waren door familieleden en burens.⁷³ Human Rights Watch heeft een geval vastgelegd, waarin een burger levend begraven werd door IDF bulldozers die zijn huis lieten instorten. Jamal Fayid was een 37-jarige verlamde man die in het Jurrat al-Dahab gebied van het Jenin kamp woonde. Zijn familie kon hem niet op tijd evacueren. Ondanks pleidooien van de familie, weigerde de IDF bulldozer om te stoppen met het vernielen van het huis op 6 april 2002.⁷⁴ Zoals HRW terecht stelt, is het lastig om te zien welk militair doel bereikt werd of welke legitieme overweging van militaire noodzaak gebruikt werd om de verpletterende dood van Jamal Fayid te rechtvaardigen en om bovendien zijn familie de kans om hem uit huis te halen, te weigeren. De grootste enkele sloop van het Israëliëse leger

⁷² Ibidem 57.

⁷³ 'Israel and the Occupied Territories. Under the rubble: House demolition and destruction of land and property', 05/2004, <http://web.stanford.edu/group/scai/images/amnestyreport.pdf>, 14, 15-12-2016.

⁷⁴ 'Disproportionate and indiscriminate use of force without military necessity by the IDF', 2002, <https://www.hrw.org/reports/2002/israel3/israel0502-10.htm>, 15-12-2016.

vond in het Jenin vluchtelingenkamp zelf plaats, ook in april. Het leger verwoestte volledig de al-Hawashin wijk, een gebied van 400 bij 500 meter groot, en gedeeltelijk twee andere wijken van het vluchtelingenkamp. Het resultaat was dat meer dan achthonderd families, circa vierduizend mensen, dakloos raakten.⁷⁵

3.2 Operation Cast Lead

Er zijn nog veel meer gevallen tijdens de tweede *intifada* waarbij vele Palestijnen om het leven kwamen door acties van het Israëliëse leger. Een andere gebeurtenis, die een aantal jaar later plaats vond en waarbij acties van de IDF tot de dood van vele burgers heeft geleid, is het Gaza conflict van 2008-2009. Om 11.30 op 27 december 2007 begon het Israëliëse leger, zonder waarschuwing, met vernietigende bombardementen in de Gazastrook onder de codenaam 'Operation Cast Lead'. Het doel van de IDF was om een einde te maken aan de raketaanvallen op Israël door bewapende groepen die geaffilieerd waren met Hamas en andere Palestijnse facties. Op 18 januari werden er eenzijdige wapenstilstanden aangekondigd door zowel Israël als Hamas. In 22 dagen waren ongeveer veertienhonderd Palestijnen gedood, waarvan driehonderd kinderen en honderden andere onbewapende burgers (circa achthonderd). Grote delen van de Gazastrook waren met de grond gelijk gemaakt, waardoor vele duizenden dakloos raakten en de al nijpende economie nog verder in een dieptepunt terecht kwam.⁷⁶ Dertien Israëliërs kwamen tijdens deze gevechten om het leven, waarvan drie burgers waren. Van de tien soldaten die omkwamen, waren er vier gedood door IDF 'friendly fire'.⁷⁷ De eerste week van *Operation Cast Lead* bestond uit luchtaanvallen, gevolgd door een combinatie van lucht- en grondaanvallen op 3 januari

⁷⁵ 'Israel and the Occupied Territories. Under the rubble: House demolition and destruction of land and property', 05/2004, <http://web.stanford.edu/group/scsi/images/amnestyreport.pdf>, 15, 15-12-2016.

⁷⁶ 'Israel/Gaza: Operation 'Cast Lead': 22 days of death and destruction', 07/2009, <https://www.amnesty.org/download/Documents/48000/mde150152009en.pdf>, 1, 15-12-2016.

⁷⁷ "'I lost everything.'" Israel's Unlawful Destruction of Property during Operation Cast Lead', 13/05/2010, <https://www.hrw.org/report/2010/05/13/i-lost-everything/israels-unlawful-destruction-property-during-operation-cast-lead>, 15-12-2016.

2009. De Israëlische luchtmacht, één van de meest geavanceerde in de wereld, vloog over de Gazastrook en dropte duizend ton aan explosieven, terwijl het Israëlische leger uit verschillende brigades bestond, die toegang hadden tot geavanceerde informatie verzamelende systemen en wapens, zoals robotachtige en TV-bestuurde wapens. Tijdens de aanval vuurden Palestijnse bewapende groepen ongeveer 925, vooral rudimentaire/primitieve, 'raketten'.⁷⁸

Zoals gezegd werden er dus honderden burgers gedood, door hoge precisie wapens, luchtaanvallen en tankgeschut. Anderen, waaronder vrouwen en kinderen, werden op korte afstand neergeschoten, terwijl zij geen bedreiging vormden voor de levens van de Israëlische soldaten. Luchtbombardementen door middel van F16-gevechtsvliegtuigen waren gericht op burgerwoningen en vernietigden dezen dan ook zonder waarschuwing, waardoor vele bewoners gedood werden of gewond raakten; vaak terwijl zij nog sliepen. Kinderen die op de daken van hun huizen of in de straten speelden, andere burgers die hun met hun dagelijkse leven bezig waren, als ook medisch personeel die de gewonden wilden verzorgen, werden allemaal op klaarlichte dag gedood. Dit gebeurde onder andere door *Hellfire*, een geavanceerd Amerikaans lucht-grondraket-systeem, en andere zeer accurate raketten die vanuit helikopters, drones en tanks werden gevuurd.⁷⁹ Amnesty International heeft terecht vragen gesteld, die nog altijd onbeantwoord zijn, over waarom dergelijke accurate wapens, wiens gebruikers zelfs kleine details van hun slachtoffers kunnen zien, zo veel kinderen en andere burgers hebben gedood. Vele burgers werden ook gedood of raakten gewond door minder precieze wapens, zoals artilleriegranaten, tankgranaten, die accuraat gericht kunnen worden, maar duizenden dodelijke metalen pijlen met hoge snelheid over een groot gebied verspreiden. Ook het gebruik van witte fosfor, een uiterst brandgevaarlijke substantie, werd herhaaldelijk lukraak boven dichtbevolkte woonwijken gebruikt, waardoor burgers gedood

⁷⁸ Norman Finkelstein, *Method and Madness. The hidden story of Israel's assaults on Gaza* (New York 2014) 4.

⁷⁹ 'Israel/Gaza: Operation 'Cast Lead': 22 days of death and destruction', 07/2009, <https://www.amnesty.org/download/Documents/48000/mde150152009en.pdf>, 1, 15-12-2016.

en verwond raakten en waarbij burgerlijke eigendommen vernietigd werden.⁸⁰ Witte fosfor is een chemische substantie die brandt als het in contact komt met zuurstof. Hierdoor ontstaat er een dichte witte rook die circa zeven minuten lang blijft hangen en een knoflookachtige geur heeft.

Het wordt niet gezien als een chemisch wapen en is ook niet per se verboden. Het is echter, zoals alle wapens, beperkt aan de fundamentele principes van internationaal humanitair recht: het moet op een zodanige manier gebruikt worden dat er duidelijk onderscheid gemaakt wordt tussen strijders en burgers. Het mag nooit gericht worden op de laatste groep.⁸¹ Human Rights Watch heeft een uitgebreid rapport geschreven over het onrechtmatig gebruik van witte fosfor door de IDF tijdens *Operation Cast Lead* in de Gazastrook. In het rapport wordt er gesteld dat fosfor-munitie niet de meeste burgers heeft gedood in Gaza, maar dat het gebruik ervan in dichtbevolkte wijken, zoals het centrum van Gaza-stad, tegen de principes van internationaal humanitair recht (oorlogsrecht) in ging. Het gebruik van witte fosfor door de IDF was niet toevallig of incidenteel. Het werd keer op keer herhaald, op verschillende locaties en tot op de laatste dag van de militaire acties gebruikt. De gevaren van witte fosfor voor burgers waren welbekend bij het Israëliëse leger, dat het al jaren gebruikt, en het had tijdens de aanvallen de beschikking over niet-dodelijke munitie.⁸² Toch werd dit alternatief niet gebruikt, terwijl het letsel aan burgers drastisch had kunnen verminderen. Ook Amnesty International stuurde afgevaardigden naar het gebied. In hun rapport laten zij zien dat op de laatste dag van *Operation Cast Lead*, 17 januari 2009, een witte fosfor artilleriegranaat explodeerde in een UNRWA basisschool in Beit Lahia waar meer dan vijftienhonderd mensen aan het schuilen waren. Twee kinderen, vijf en zeven jaar

⁸⁰ Ibidem 2.

⁸¹ 'Rain of Fire. Israel's Unlawful use of White Phosphorus in Gaza', 25/03/2009, <https://www.hrw.org/report/2009/03/25/rain-fire/israels-unlawful-use-white-phosphorus-gaza>, 15-12-2016.

⁸² Rain of Fire. Israel's Unlawful use of White Phosphorus in Gaza', 25/03/2009, <https://www.hrw.org/report/2009/03/25/rain-fire/israels-unlawful-use-white-phosphorus-gaza>, 15-12-2016.

oud, kwamen om in een klaslokaal waar zij aan het slapen waren met hun ouders, broers en zussen en dertig andere familieleden, waarvan sommigen gewond raakten.⁸³

Eerder in deze paragraaf werd beschreven dat medisch personeel tijdens de tweede *intifada* beschoten en gedood werd door het Israëliëse leger. Ondanks protesten en het feit dat dit tegen het internationale oorlogsrecht inging, gebeurde dit tijdens *Operation Cast Lead* ook. Duidelijk gemarkeerde ambulances met zwaailichten en verplegers met herkenbare, fluorescerende vesten, werden herhaaldelijk beschoten tijdens hun pogingen om gewonden te redden en het verzamelen van de doden. Zulke aanvallen werden intensiever nadat Israëliëse grondtroepen positie namen in Gaza zelf op 3 januari 2009.⁸⁴ Drie verplegers – Anas Fadhel Na'im, Yaser Kamal Shbeir en Raf'at Abd al-'Al – werden in de vroege ochtend van 4 januari in Gaza-stad gedood, toen zij naar twee gewonde mannen liepen. Een twaalfjarige jongen, Omar Ahmad al-Barade'e, die de verplegers liet zien waar de gewonden mannen lagen, werd in dezelfde aanval gedood.⁸⁵ Een 32-jarige dokter, 'Issa 'Abd al-Rahim Saleh, werd op 12 januari gedood, toen hij probeerde om drie bewoners van de al-Banna Toren in Jabalia (noord-Gaza) te redden. Het gebouw werd onder vuur genomen door de IDF, waardoor een vrouw gedood werd terwijl haar zus en buurman zwaar gewond raakten. Toen Dr. Saleh samen met zijn collega's de gewonden naar beneden brachten, werd de dokter geraakt door een projectiel, waardoor hij onthoofd werd. Zijn collega Ahmad Abu Foul raakte gewond, terwijl de gewonde man op de brancard gedood werd.⁸⁶ Ondanks dat het voor de IDF dus duidelijk zichtbaar was dat het in deze gevallen om hulpverleners ging die gewonden wilden helpen, vielen zij toch aan en veroorzaakten vele, onschuldige en burgerlijke slachtoffers.

⁸³ 'Israel/Gaza: Operation 'Cast Lead': 22 days of death and destruction', 07/2009, <https://www.amnesty.org/download/Documents/48000/mde150152009en.pdf>, 30, 15-12-2016.

⁸⁴ Ibidem 40.

⁸⁵ Ibidem 41.

⁸⁶ Ibidem 43.

Niet alleen vonden er tijdens operatie *Operation Cast Lead* weer bewust aanvallen op medisch personeel en burgers plaats, ook onrechtmatige vernietiging van burgerlijke eigendommen door de *Israeli Defence Forces* waren volop aanwezig. Vernietigingen die geen duidelijk militaire doel hadden. Het gaat hier oom huizen, fabrieken, boerderijen en broeikassen in gebieden die onder IDF controle stonden. Ze vonden plaats in gebieden waar niet gevochten werd en in vele gevallen vonden ze plaats in de laatste dagen van de Israëlische campagne, toen een Israëlisch terugtrekking onvermijdelijk was.⁸⁷ In totaal zijn er 189 gebouwen volledig vernietigd, waaronder 11 fabrieken, 8 warenhuizen en 170 woonhuizen, waardoor minstens 971 mensen dakloos raakten. Een voorbeeld hiervan is de Juma'a familie, die in negen gebouwen woonden aan de Sudaniyya weg in Gaza. Van de negen gebouwen, elk die het dak boden aan vier families, zijn er zeven compleet vernietigd en twee deels vernietigd door het Israëlische leger in januari 2009, waardoor minstens 71 mensen dakloos raakten. Tussen een aantal huizen stond een kleine olijfboomgaard die door IDF bulldozers vernietigd werd. Volgens bewoners waren een aantal van de bomen maar liefs veertig jaar oud. De vernietigingen vonden plaats tussen 14 en 18 januari, nadat de IDF de controle over het gebied had los gelaten.⁸⁸ In het rapport zijn nog vele andere gevallen zoals deze te lezen, maar voor dit beperkte onderzoek zijn dat er te veel. Wel is het nog noemenswaardig om te vertellen dat de heropbouw in Gaza na de oorlog sterk belemmerd werd door Israël's doorgaande blokkade (ondersteund door Egypte) van het gebied. Slechts een beperkt aantal schepen met bouw materiaal werden toegelaten in het gebied.⁸⁹

⁸⁷ "I lost everything." Israel's Unlawful Destruction of Property during Operation Cast Lead', 13/05/2010, <https://www.hrw.org/report/2010/05/13/i-lost-everything/israels-unlawful-destruction-property-during-operation-cast-lead>, 15-12-2016.

⁸⁸ Ibidem.

⁸⁹ Ibidem.

3.3 Recente Israëlische acties

De tweede *intifada* en *Operation Cast Lead* in de Gazastrook zijn twee van de grotere conflicten die tussen Israël en de Palestijnen hebben plaatsgevonden. De jaren na *Operation Cast Lead* waren relatief rustig vergeleken met de periode daarvoor. Toch hebben er na 2009 genoeg acties plaatsgevonden door het Israëlische leger, waarbij vele Palestijnse burgers het slachtoffer zijn geworden. Een aantal van deze gevallen zullen hier beschreven worden. In juli 2014 werd bijvoorbeeld een groot stuk Palestijns land nabij de stad Bethlehem (Westelijke Jordaanoever) door twee bulldozers met de grond gelijk gemaakt. De bulldozers waren weliswaar van Israëlische kolonisten, maar zij werden beschermd door het Israëlische leger.⁹⁰ Op het stuk land stonden vele olijfbomen, die vaak voor Palestijnen een belangrijke bron van inkomsten zijn. Hoewel het Israëlische leger dus niet verantwoordelijk was voor het daadwerkelijk vernietigen van de olijfbomen, kon dankzij hun bescherming van de kolonisten de onrechtmatige vernieling van Palestijnse eigendommen plaats vinden. Geweld door joodse kolonisten, met hulp van de IDF, tegen Palestijnen vindt al jaren plaats. Zo merkten betrouwbare verslagen van EU afgevaardigden vier jaar geleden al op dat er systematische en uitbreidende campagnes van geweld plaats vinden tegen Palestijnse boeren, families en kinderen door joodse kolonisten. De Israëlische autoriteiten doen hier vrijwel niets aan en knippen vaak een oogje dicht.⁹¹

Op 14 september 2016 stuurde de mensenrechtenorganisatie Amnesty International een memorandum gericht aan de Israëlische autoriteiten, waarin zij twintig gedetailleerde casussen laten zien van onwettige moorden van Palestijnen door het Israëlische leger en de politie. In minstens vijftien van deze gevallen werden Palestijnen bewust doodgeschoten, ondanks dat ze geen directe bedreiging vormden voor Israëlische levens. Er wordt dan ook

⁹⁰ 'Israeli settlers raze Palestinian land in West Bank', 08/07-2014, <https://www.middleeastmonitor.com/20140708-israeli-settlers-raise-palestinian-land-in-west-bank/>, 15-12-2016.

⁹¹ 'Israel 'turning blind eye' to West Bank settlers' attacks on Palestinians', 21/03/2012, <https://www.theguardian.com/world/2012/mar/21/israel-settlers-violence-palestinians-europe>, 15-12-2016.

gesproken van buitengerechtigde executies.⁹² Het doel van het memorandum was om duidelijkheid te krijgen over de status van onderzoeken naar deze moorden. De Israëlische autoriteiten hebben nog altijd geen antwoord gegeven op de zorgen van Amnesty International. De dertienjarige 'Abd al-Rahman Obeidallah is een van de twintig gevallen die in het memorandum wordt genoemd. Hij werd 5 oktober 2015 in Bethlehem neergeschoten door een Israëlische soldaat in het Aida vluchtelingenkamp. Hij stond samen met een andere jongen zeventig meter van een clash tussen Israëlische soldaten en Palestijnse jongeren vandaan. 'Abd al-Rahman vormde geen directe bedreiging voor het leven van de Israëlische soldaten of anderen. Toch werd hij neergeschoten door het bewuste gebruik van een vuurwapen door een Israëlische soldaat. Hij overleed kort na aankomst in het ziekenhuis en volgens de dokters was hij in de borst geschoten.⁹³ Volgens de Israëlische krant *Haaretz* was de dood van de jongen 'onopzettelijk', ondanks de bewijzen dat hij geen bedreiging vormde en bovendien ongewapend was.⁹⁴

Niet veel dagen later, op 26 oktober, vond er wederom een onwettige doding plaats. Dit keer was het de twintigjarige Mohammed Youssef al-Atrash uit Hebron. De Israëlische politie labelde dit incident als 'een poging tot steekpartij'. Een ooggetuige zag echter vanaf haar balkon hoe al-Atrash geen bedreiging vormde toen hij neergeschoten werd bij dit incident. Eén van de soldaten vroeg hem om zijn identiteitsbewijs. Toen Mohammed dit uit zijn borstzaak wilde halen, schoot een andere soldaat die achter hem stond hem neer in zijn

⁹² 'Israel/OPT: Pattern of unlawful killings reveals shocking disregard of human life' 27/09/2016, <https://www.amnesty.nl/nieuwsporaal/pers/israelopt-pattern-unlawful-killings-reveals-shocking-disregard-human-life>, 15-12-2016.

⁹³ 'Memorandum: Lethal force and accountability for unlawful killings by Israeli forces in Israel and the Occupied Palestinian Territories', 14/09/2016, https://www.amnesty.nl/sites/default/files/public/memorandum_-_lethal_force_and_accountability_for_unlawful_killings_by_israeli_forces_in_israel_and_the_occupied_palestinian_territo.pdf, 3, 15-12-2016.

⁹⁴ '13-year-old Palestinian killed by Israeli troops fire near Bethlehem', 05/10/2015, <http://www.haaretz.com/israel-news/.premium-1.678885>, 15-12-2016.

rechterzij.⁹⁵ Getuigen van het incident hebben ook verteld dat de soldaten medische verzorging aan de gewonde Mohammed Youssef al-Atrash maar liefst veertig minuten lang hebben geweigerd. Volgens internationaal recht is het een basisrecht om gewonden te voorzien van medische verzorging. Het niet nakomen van dit recht, vooral als het bewust is, is in strijd met het verbod op foltering en onmenselijke en vernederende straffen. Het falen in het voorzien van medische verzorging zou daarom onderzocht moeten worden als een crimineel misdrijf.⁹⁶ Echter heeft het Israëlische openbaar Ministerie van Justitie besloten om geen misdaadonderzoek in te stellen voor het onrechtmatig doden van deze Palestijnse jongen. Dit laatste is ook het geval bij de dood van de 72-jarige Tharwat al-Sharawi, die op 6 november 2015 werd gedood. Volgens het Israëlische leger wilde zij hen aanrijden met haar auto. Een video van het incident laat echter zien dat de auto met een dermate lage snelheid richting die soldaten toe reed, dat zij met gemak weg konden springen en daarna pas het vuur openden. Zelfs als al-Sharami de intentie had om een 'ramming attack' uit te voeren, het Israëlische leger erkende zelf dat de soldaten pas ná het wegspringen op de auto schoten. Dit betekent dat het directe gevaar hun al voorbij was. Bovendien leek ze ook geen levensbedreiging te vormen voor andere mensen.⁹⁷

In januari 2013 werd de zestienjarige Samir Awad door Israëlische soldaten neergeschoten en vermoord, toen hij probeerde te vluchten van de plek waar een aantal IDF soldaten een groep Palestijnse kinderen in een hinderlaag hadden gelokt. De kinderen protesteerden tegen de bouw van Israël's muur, die dwars door het plaatsje Bodrus gaat (nabij Ramallah) waar zij wonen. Ooggetuigen bevestigden dat Samir Awad en de andere

⁹⁵ 'Israeli forces in occupied Palestinian Territories must end pattern of unlawful killings', 27/10/2015, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2015/10/israeli-forces-must-end-pattern-of-unlawful-killings-in-west-bank/>, 15-12-2016.

⁹⁶ 'Memorandum: Lethal force and accountability for unlawful killings by Israeli forces in Israel and the Occupied Palestinian Territories', 14/09/2016, https://www.amnesty.nl/sites/default/files/public/memorandum_-_lethal_force_and_accountability_for_unlawful_killings_by_israeli_forces_in_israel_and_the_occupied_palestinian_territo.pdf, 15-12-2016.

⁹⁷ Ibidem 3.

kinderen geen bedreiging vormden voor de soldaten die op hun schoten. Een jaar na de gebeurtenis hadden de Israëlische autoriteiten nog steeds geen verantwoordelijkheid genomen voor zijn dood, noch voor het gebruiken van echte kogels door hun soldaten tegen Samir Awad en de andere kinderen.⁹⁸ Minstens 31 Palestijnen zijn volgens informatie van het 'UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA)' overleden door het gebruik van echte kogels door Israëlische soldaten tussen januari 2011 en december 2013, terwijl honderden anderen gewond raakten. Vijfentwintig Palestijnen zijn in 2013 gedood door echte kogels. Dat is 1,5 keer meer dan de combinatie van de aantallen die gedood zijn in 2011 en 2012; acht werden er in 2011 gedood en in 2012 was dit aantal hetzelfde. De slachtoffers waren zowel protesteers als omstanders, waarvan er minstens vier nog kinderen waren.⁹⁹ Op 23 januari 2013 ondervond de vijftienjarige Saleh Amarin hetzelfde lot als dat van Samir Awad. Hij overleed vijf dagen nadat hij in zijn hoofd geschoten was door een Israëlische soldaat tijdens een protest bij het Aida vluchtelingenkamp in Bethlehem. Op die dag benaderde hij een negen meter hoge veiligheidsmuur met een katapult in zijn handen. Hij werd neergeschoten door een Israëlische soldaat vanaf een afstand van ongeveer 65 á 75 meter. De kogel penetreerde Salehs voorhoofd. Zelfs als hij de intentie had om een steen af te schieten met zijn katapult, of als dit hem zelfs gelukt was, dan nog zou hij geen bedreiging hebben gevormd voor de levens van de Israëlische soldaten die binnen hun gefortificeerde militaire basis zaten met observatietorens.¹⁰⁰

In dit hoofdstuk zijn er een aantal gebeurtenissen en casussen beschreven die in de afgelopen vijftien jaar hebben plaatsgevonden, om te laten zien hoe de Israëlische staat om is gegaan met de Palestijnse bevolking. Al deze casussen en beschreven acties door het Israëlisch leger, betroffen onschuldige Palestijnse burgers, die geen levensbedreiging

⁹⁸ 'Trigger-happy. Israel's use of excessive force in the West Bank', 02/2014, <https://www.amnestyusa.org/pdfs/mde150022014en.pdf>, 5, 15-12-2016.

⁹⁹ 'Trigger-happy. Israel's use of excessive force in the West Bank', 02/2014, <https://www.amnestyusa.org/pdfs/mde150022014en.pdf>, 12, 15-12-2016.

¹⁰⁰ Ibidem 17.

vormden voor het leger of de politie. Het is gebleken dat de Israëlische staat zeer hard optreedt tegen de Palestijnen en niet schuwt om onnodig en onrechtmatig geweld te gebruiken tegenover burgers, vrouwen, kinderen, verplegers en zelfs medewerkers van het Rode Kruis. Ook het vernietigen van huizen en andere eigendommen vinden veelvuldig plaats door de IDF in de bezette gebieden. Het gaat voornamelijk om dit soort maatregelen die Israël uitvoert op de Westelijke Jordaanoever en in de Gazastrook. Ondanks protesten van mensenrechtenorganisaties, zoals Amnesty International en Human Rights Watch, en ondanks het feit dat al deze acties het internationaal recht schenden, blijft Israël doorgaan en ontkent het vaak de beschuldigingen, ondanks een overvloed aan bewijs en getuigen. Uit de voorbeelden van dit hoofdstuk lijkt het erop dat dit zeer harde optreden van Israël voornamelijk bedoeld is om angst aan te jagen bij de Palestijnen; er wordt getracht om elke vorm van Palestijnse oppositie in de kiem te smoren, door doormiddel van het harde optreden een voorbeeld te stellen voor de rest van de Palestijnen. Dit is een element van terreur, zoals uit het eerste tweede is gebleken. In hoofdstuk vier zal er bekeken worden of deze maatregelen, zoals het vernietigen van huizen, het doden van burgers en de belemmering van medische hulp, als staatsterrorisme gezien kunnen worden.

Hoofdstuk 4: Israël en staatsterrorisme

In het vorige hoofdstuk is beschreven hoe de staat Israël omgaat met de Palestijnen op de Westelijke Jordaanoever en in de Gazastrook. Het is gebleken dat de staat Israël zeer hard optreedt tegen de Palestijnen en niet schuwt om onnodig en onrechtmatig geweld te gebruiken tegenover de Palestijnen. De grote vraag van dit onderzoek is echter of deze maatregelen van Israël als staatsterrorisme gezien kunnen worden. In het tweede hoofdstuk is specifiek gekeken naar het begrip terrorisme zelf en de discussie die erover bestaat. Er is echter met geen woord gerept over het begrip staatsterrorisme. Dit komt omdat de meeste terrorisme-experts van mening zijn dat er niet gesproken kan worden van iets zoals staatsterrorisme. Daarom zal in dit hoofdstuk eerst kort gekeken worden naar een aantal deskundigen die wél van mening zijn dat staten ook terrorisme kunnen plegen. Vervolgens zal er gekeken worden of een aantal acties van Israël voldoen aan de voorwaarden om over staatsterrorisme te kunnen spreken, aan de hand van de definitie van terrorisme uit het tweede hoofdstuk en de definitie van staatsterrorisme. De acties die voornamelijk besproken zullen worden zijn het vernietigen van huizen, het doden van burgers en de belemmering van medische personeel door Israël. Tot slot zal er ook een blik worden geworpen op de verklaringen die Israël heeft gegeven voor de maatregelen beschreven in hoofdstuk drie en of deze acties voldoen aan Israëls eigen definitie van terrorisme, zoals deze in hoofdstuk twee gegeven is

4.1 Staatsterrorisme

Internationaal recht maakt geen onderscheid tussen staten en niet statelijke actoren wanneer het op terroristische acties komt. Tijdens de Koude Oorlog gaven zowel de VS als de Sovjet-Unie geheime steun (direct en indirect) aan revolutionaire bewegingen die als doel hadden om regimes omver te werpen. Volgens terrorisme-expert Sami Zeidan is staatsterrorisme het onrechtmatig gebruik van geweld of repressie gepleegd of gesponsord

door staten tegen sommige of alle burgers van de eigen staat. Dit is vervolgens gebaseerd op politiek, sociaal, raciaal, religieus of culturele discriminatie, of tegen de burgers van een gebied dat door een dergelijke staat wordt bezet of geannexeerd.¹⁰¹ Staten proberen meestal om het terrorisme-label voor het uitvoeren van dergelijke acties te vermijden onder het mom van 'zelfverdediging', 'veiligheid' en uiteraard 'de strijd tegen terrorisme'. Ze neigen ernaar om hun politieke tegenstanders als terroristen te bestempelen als een soort rechtvaardiging om enige afwijkende meningen te verpletteren. Zeidan stelt dan ook terecht dat het om deze reden van belang is om het politiek gemotiveerde misbruik van de term terrorisme, om staatsterrorisme te rechtvaardigen onder het mom van 'strijden tegen terrorisme', voorkomen moet worden door de focus te leggen op de daad zelf.¹⁰² Om de soevereiniteit van staten te beschermen, heeft internationale wetgeving het beoefenen van terrorisme door staten praktisch genegeerd (theoretisch gezien niet). In de meeste gevallen worden vaak individuen en sub-nationale groepen gezien als terroristen. Staten worden nauwelijks gezien of bestempeld als terroristische staten. Het komt nooit voor dat een staat als terrorist veroordeeld wordt. Het lijkt alsof terrorisme iets is dat alleen *tegen* de staat gebruikt kan worden, maar niet *door* de staat zelf gebruikt wordt.¹⁰³

Dit is op zich zelf staand al een vreemde gewaarwording. Staatsterrorisme bestaat namelijk niet alleen langer dan terrorisme door individuen of groepen, het heeft ook nog eens meer mensenlevens gekost.¹⁰⁴ Toch wordt het altijd minder goed onderzocht of besproken van de twee grote categorieën van terrorisme. Redenen hiervoor zijn verschillend, zowel politieke, academische als praktische overwegingen. Studies over staatsterrorisme hebben vooral problemen met het onderscheiden van een geweldsmonopolie van staten, wat zij precies doen en het gebruik van onwettig

¹⁰¹ Zeidan, 'Desperately Seeking Definition', 495.

¹⁰² Ibidem 495.

¹⁰³ Ibidem 496.

¹⁰⁴ Schmid, *The Routledge Handbook*, 203.

staatsgeweld. Waar zit de grens tussen een geweldsmonopolie en onwettig staatsgeweld?¹⁰⁵

Terrorisme-deskundige David Claridge gaf in zijn prijswinnende dissertatie aan de Universiteit van St. Andrews conceptuele bouwstenen voor het idee van staatsterrorisme. Hij begint met de stelling dat wanneer het geweld gebruikt door een staat van legitiem naar illegitiem verschuift, het een manier van dwang wordt in plaats van een manier van bescherming. Hij gaat hier verder op in door te kijken naar bestaande studies over de psychologische impact van angst als een mechanisme van sociale controle. Volgens Claridge is de psychologische strategie van staatsterrorisme niet anders als de strategie van terroristische individuen of groeperingen. Het is vooral het grotere materiële vermogen dat de staat tot zijn beschikking heeft, dat een onderscheid maakt tussen staatsterrorisme en individueel terrorisme.¹⁰⁶ Claridges definitie van staatsterrorisme bestaat uit zeven delen, waarvan er vier genoemd zullen worden:

- 1) De staat dreigt met geweld of is daadwerkelijk gewelddadig.
- 2) Het geweld wordt uitgevoerd door ambtenaren van de staat die hun campagnes uitvoeren door het gebruik van geweldsmiddelen en materieel dat door de staat geleverd wordt.
- 3) Het geweld is niet alleen gericht op de liquidatie van vijanden van de staat, maar vooral bedoeld om angst op te wekken.
- 4) De slachtoffers van staatsterrorisme zijn niet gewapend of georganiseerd om agressieve daden te plegen op het moment dat de staat haar campagne van intimiderend geweld uitvoert.¹⁰⁷

¹⁰⁵ Ibidem 203.

¹⁰⁶ David C. Claridge, 'State Terrorism? Applying a Definitional Model', *Terrorism and Political Violence* 8(3) (1996) 50.

¹⁰⁷ Ibidem 52-53.

George A. Lopez en Michael S. Stohl hebben beide meerdere werken geschreven over het idee van staatsterrorisme. Zij stellen beiden dat staatsterrorisme op drie niveaus kan plaatsvinden:

- 1) De staat kan zich bezighouden met een directe of systematische campagne, gepleegd door de strijdkrachten van de staat, met de intentie om delen van de bevolking te onderdrukken en schrik aan te jagen.
- 2) Terreur kan ook uitgevoerd worden door gebruik te maken van speciale wettelijke bevoegdheden zoals de krijgswet en noodtoestanden.
- 3) Een staat kan in het geheim zijn eigen nationale veiligheidstroepen in dienst stellen.¹⁰⁸

Volgens Stohl gebruiken staten binnen hun eigen samenlevingen systematisch staatsgeweld en terreur als een uitbreiding van onderdrukking en repressie, een methode voor de consolidatie van macht en als een reactie op een opstandige uitdaging voor de staat. Het repertoire van repressieve tactieken van overheden is breed en bevat volgens Stohl onder andere de volgende tactieken:

- 1) Het binnengaan en doorzoeken van huizen zonder bevelschrift;
- 2) Het vernietigen van privé-eigendom, zoals het opblazen van huizen van verdachten;
- 3) Fysieke aanvallen op demonstraties van de oppositie;
- 4) Het in elkaarslaan van en fysieke aanvallen op individuen;
- 5) Excessief gebruik van geweld tijdens arrestaties;
- 6) Bedreigingen en wraakacties jegens families van de tegenstanders;
- 7) Gedwongen ballingschap en huisarrest.¹⁰⁹

¹⁰⁸ George A. Lopez and Michael S. Stohl, 'Problems of Concept and Measurement in the Study of Human Rights.' In Thomas B. Jabine and Richard P. Calude (red.), *Human Rights and Statistics: Getting the Record Straight*. (Philadelphia 1992) 216-234.

¹⁰⁹ Michael S. Stohl, 'The State as Terrorist: Purposes and Types', *Democracy and Security* 2 (2006) 7.

4.2 Vernietigen van privé-eigendommen

In hoofdstuk drie is beschreven hoe tijdens verschillende conflicten het vernietigen van privé-eigendommen, zoals huizen van Palestijnen, en de infrastructuur in de bezette gebieden door Israël heeft plaatsgevonden. Het vernietigen van huizen en de infrastructuur door Israël tijdens de tweede *intifada* en *Operation Cast Lead*, was een beleid dat eerder werd toegepast tijdens grote onrusten en succesvol bleek. In de periode dat het grondgebied een Brits mandaat was, pasten de Britse autoriteiten zeer harde tactieken toe om controle en orde te handhaven. Lokale militaire commandanten kregen de mogelijkheid om elk huis, gebouw of stuk land in te nemen of te vernietigen, waarvan de eigenaren of bewoners door middel van geweld de regels van de *Regulations* hadden overtreden.¹¹⁰ Zoals al vermeld in hoofdstuk twee, heeft de staat Israël deze regelgeving overgenomen en is het onderdeel van haar antiterrorisme wetgeving vandaag de dag. Het beleid van Israël tijdens bijvoorbeeld de tweede *intifada* was simpel en brutaal: zij die bomgordels dragen kunnen tegengehouden worden door de dreiging van dood tegen zichzelf. Met hard optreden tegen de familie van een (vermeend) terrorist, hopen Israëlische autoriteiten terrorisme tegen te gaan. Om terroristen ervan te overtuigen dat door hun acties zij niet alleen doodgaan of een betere wereld achterlaten, maar dat hun geliefden worden gestraft, worden hun huizen vernietigd en hun families aangepakt. De familie wordt hier gebruikt als pressiemiddel.¹¹¹

In de praktijk werden echter niet alleen de huizen van zelfmoordterroristen vernietigd. Elke soort poging tot een gewelddadige daad tegenover een Israëli, ongeacht het resultaat, werd bestraft door het vernietigen van huizen.¹¹² Israëlische autoriteiten beweren

¹¹⁰ 'Israel Destroys Homes to Deter Terrorists. A New Study Says It Works – But Is It Moral?', 09/12/2014, <https://newrepublic.com/article/120506/study-israels-home-demolitions-policy-works-it-moral>, 15-12-2016.

¹¹¹ 'Israel Destroys Homes to Deter Terrorists. A New Study Says It Works – But Is It Moral?', 09/12/2014, <https://newrepublic.com/article/120506/study-israels-home-demolitions-policy-works-it-moral>, 15-12-2016.

¹¹² 'Through No Fault of Their Own: Israel's Punitive House Demolitions in the al-Aqsa Intifada, November 2004', 11/2014, http://www.btselem.org/publications/summaries/200411_punitive_house_demolitions, 15-12-2016.

dat het vernietigen van huizen en andere eigendommen volledig gerechtvaardigd en evenredig zijn voor hen 'militaire en beveiligings-behoeften' om te reageren op of het voorkomen van aanvallen door bewapende Palestijnen tegen Israëlische nederzettingen en militaire posities. Dergelijke vernietigingen werden beschreven als 'preventief' of zoude hebben plaatsgevonden 'tijdens gevechtsactiviteiten'.¹¹³ Amnesty International stelt echter terecht dat deze 'preventieve' categorie extreem breed is. Het bevat namelijk ook het vernietigen van eigendommen waarvan de Israeli Defense Forces (IDF, het Israëlisch leger) claimt dat aanvallen vanuit deze eigendommen werden uitgevoerd of woningen die als dekking gebruikt werden tijdens de aanvallen. Onder de noemer 'preventief' valt ook het vernietigen van woningen, als nodig werd getracht om het gezichtsveld van soldaten in 'gevoelige' gebieden vrij te maken en om hekken en militaire bases te bouwen. Volgens het Israëlische leger vielen al deze activiteiten binnen het kader van 'militaire en beveiligings-behoeften' en zijn ze noodzakelijk om aanvallen van Palestijnen tegen Israëlische nederzettingen, kolonisten en soldaten in de bezette gebieden te voorkomen.¹¹⁴

In hoofdstuk drie is echter uit de verslagen van Amnesty International en Human Rights Watch gebleken dat in vele gevallen de huizen van onschuldige burgers zonder waarschuwing vernietigd werden. Huizen waarin mensen op het moment van vernietiging nog binnen waren, zoals de 37-jarige verlamde Jamal Fayid op 6 april 2002.¹¹⁵ Mensen werden getroffen die geen enkele vorm van bedreiging vormden en waar geen bewijs van is dat zij de familie waren van terroristen. De vernietigingen zijn dus niet alleen gericht op zogenaamde 'daders', maar ook tegen de huizen van individuen die geen enkele rol hebben gespeeld in aanvallen tegen het Israëlische leger of Israëlische burgers. Uit cijfers van B'Tselem blijkt dat in veertig procent van de huizen van Palestijnse verdachten die aanvallen

¹¹³ 'Israel and the Occupied Territories. Under the rubble: House demolition and destruction of land and property', 05/2004, <http://web.stanford.edu/group/scai/images/amnestyreport.pdf>, 28, 15-12-2016.

¹¹⁴ Ibidem 28.

¹¹⁵ 'Disproportionate and indiscriminate use of force without military necessity by the IDF', 2002, <https://www.hrw.org/reports/2002/israel3/israel0502-10.htm>, 15-12-2016.

gepleegd zouden hebben die vernietigd werden, geen enkele Israëli om het leven was gekomen.¹¹⁶

Naast dat de vernietigingen van Palestijnse huizen door Israël grotendeels ongegrond zijn en het feit dat dergelijke vernietigingen tegen het oorlogsrecht en internationaal recht ingaan, is het ook interessant om weer een blik te werpen op Israëls definitie van terrorisme. In artikel twee van de nieuwe anti-terroriswetgeving werden er vier eigenschappen genoemd die onder terrorisme vallen volgens de Israëlische staat. Het derde kenmerk is 'serious damage to property'. Volgens Israël zelf is dus een actie die gepland is of de dreiging van een actie waarbij sprake is van serieuze schade aan eigendommen, een vorm van terrorisme.¹¹⁷ Uit hoofdstuk drie is gebleken dat Israël meerdere malen huizen, olijfboomgaarden en andere eigendommen van Palestijnen heeft vernietigd, waarvan de meesten van onschuldige burgers waren.¹¹⁸ Israël pleegt dus volgens haar eigen regels terrorisme tegen de Palestijnen. Bovendien is het vernietigen van eigendommen volgens de terrorisme-deskundige Michael Stohl een tactiek die gebruikt wordt in het plegen van staatsterrorisme door staten, zoals eerder in dit hoofdstuk is gebleken.¹¹⁹ De definitie van de NAVO (waar vele Westerse landen lid van zijn), zoals gegeven in hoofdstuk twee, stelt dat het vernietigen van eigendommen gezien kan worden als terrorisme: 'The unlawful use or threatened use of force or violence against individuals or **property** in an attempt to coerce or intimidate governments or societies to achieve political, religious or ideological objectives.'¹²⁰

¹¹⁶ 'Through No Fault of Their Own: Israel's Punitive House Demolitions in the al-Aqsa Intifada, November 2004', 11/2014, http://www.btselem.org/publications/summaries/200411_punitive_house_demolitions, 15-12-2016.

¹¹⁷ 'The Counter Terrorism law 5775-2015', 15/06/2016, http://www.justice.gov.il/Units/InternationalAgreements/HumanRightsAndForeignRelations/Faq/CounterTerrorismLaw5775-2015_BackgroundDescriptionJune2016.pdf, 15-12-2016.

¹¹⁸ Ibidem.

¹¹⁹ Stohl, 'The State as Terrorist: Purposes and Types', 7.

¹²⁰ 'AAP-06 NATO Glossary of Terms and Definitions', 13/02/2015, <http://www.cimic-coe.org/wp-content/uploads/2014/06/NATO-EU-UN-glossary-on-DCB-and-CP.pdf>, 15-12-2016.

4.3 Doden van Palestijnse burgers en beschieten van medisch personeel

'The Palestinians must be hit and it must be very painful. We must cause them losses, victims, so that they feel the heavy price.'¹²¹

Dit waren de woorden van de voormalig Israëlische premier, Ariël Sharon, op 5 maart 2002 tijdens de tweede *intifada*. In de zes weken tussen het begin van de *intifada* en 11 april 2002, toen Amnesty International het verslag opstelde, zijn er meer dan zeshonderd Palestijnen gedood en meer dan drieduizend gewond geraakt. Het doel van het binnenvallen van de bezette gebieden en het doden van vele Palestijnen was volgens commandant Yitzhak Gershon van de West Bank divisie: 'To clarify that there isn't and will not be a safe place for the terrorists and their senders. Our intention is to destroy the terror infrastructure in the refugee camps, if they are found. It is important to clarify that this activity is not intended against the population which is not involved in terrorism. We have done all efforts to prevent causing harm to civilians.'¹²² De IDF handelde echter op een dergelijke manier waarop het doel leek om alle Palestijnen te straffen. In hoofdstuk drie is al meerdere malen getoond hoe de IDF acties ondernam die geen duidelijke of overduidelijke militaire noodzaak hadden. Het onrechtmatig doden van Palestijnse burgers is hier een voorbeeld van. Willekeurige massa-arrestaties werden uitgevoerd om degenen die gearresteerd werden te vernederen.¹²³ Hetzelfde gebeurde tijdens *Operation Cast Lead* in 2008-2009, zoals in hoofdstuk drie ook is gebleken. Het Israëlische leger houdt nog altijd vol dat haar troepen handelden in overeenstemming met het internationaal recht en alleen evenredige aanvallen uitvoerden tegen militaire doelen. Volgens Israël is enige schade aan Palestijnse burgers de volledige schuld van Hamas. De IDF en overheidsorganen bleven stevast de zorgen over Palestijnse burgerlijke slachtoffers verwerpen en toonden weinige interesse in het onderzoeken van dergelijke gevallen. Bovendien wordt er nauwelijks tot geen bewijs

¹²¹ 'Israel and the occupied Territories: The heavy price of Israeli incursions', 11/04/2002, <https://www.amnesty.org/en/documents/MDE15/042/2002/en/>, 15-12-2016.

¹²² Ibidem 3.

¹²³ Ibidem 3.

gegeven voor hun aantijgingen richting Hamas als de schuldige voor Palestijnse slachtoffers.¹²⁴ Toen een journalist na afloop van de gevechten tegen de minister van Buitenlandse Zaken, Meir Sheetrit, zei dat Israël honderd keer zo veel meer slachtoffers in Gaza had veroorzaakt dan andersom het geval was, reageerde hij: 'That's the idea of the operation; what do you think?'¹²⁵

In het twee hoofdstuk is er gesteld dat er niet één vaste definitie is van het begrip terrorisme. Zowel in de academische wereld, als ook de internationale politiek wereld, zijn er verschillende definities van het begrip terug te vinden. Echter is er één kenmerk dat in vrijwel alle definities terug te vinden is, namelijk het doden van onschuldige burgers, ook wel *noncombatants*. In de consensus definitie die Alex Schmid hanteert is dit ook duidelijk terug te zien: '...direct violent action without legal or moral restraints, **targeting mainly civilians and non-combatants...**'¹²⁶. Bovendien is het doden van burgers wederom volgens de eigen Israëlische definitie, een vorm van terrorisme. Weliswaar worden *noncombatants* niet direct genoemd, er wordt wel gesproken over 'actual injury to a person's body or his freedom, or placing a person in danger of death or danger of grievous bodily injury.'¹²⁷

Dit was ook zeker het geval bij het beschieten en doden van medisch personeel door Israël tijdens de tweede *intifada* en *Operation Cast Lead*. Ambulances, waaronder die van het Rode Kruis, mochten zich niet verplaatsen of ondervonden levensbedreigende vertragingen. Bovendien werd er op medisch personeel en mensen die de gewonden probeerden te helpen geschoten; het gevolg was dat de gewonden op straat

¹²⁴ 'Israel/Gaza: Operation 'Cast Lead': 22 days of death and destruction', 07/2009, <https://www.amnesty.org/download/Documents/48000/mde150152009en.pdf>, 7-8, 15-12-2016.

¹²⁵ 'Gaza stories: Israeli minister', 09/02/2009, http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/7878711.stm, 15-12-2016.

¹²⁶ Schmid, *The Routledge Handbook*, 86.

¹²⁷ 'The Counter Terrorism law 5775-2015', 15/06/2016, http://www.justice.gov.il/Units/InternationalAgreements/HumanRightsAndForeignRelations/Faq/CounterTerrorismLaw5775-2015_BackgroundDescriptionJune2016.pdf, 15-12-2016.

doodbloeden.¹²⁸ Israëlische soldaten hadden bovendien het bevel gekregen om het vuur te openen, ook op mensen die gered werden. Het Israëlische leger rechtvaardigde het schieten op medisch personeel tijdens *Operation Cast Lead* via een mediabriefing op 22 april 2009. In de sectie ‘incidents involving shooting at medical facilities, vehicles and crews’, reageerde de IDF als volgt: ‘ Hamas systematically used medical facilities, vehicles and uniforms as cover for terrorist operations.’ Amnesty International laat echter zien dat de IDF deze uitspraken niet met bewijzen heeft onderbouwd.¹²⁹ Het is niet uitgesloten dat er mogelijkere wijfs dergelijke gevallen plaats hebben gevonden. Internationale organisaties hebben dergelijk bewijs echter niet gevonden tijdens veldonderzoek. Er is al helemaal geen bewijs dat zulke praktijken wijdverspreid zouden zijn. De briefing van het leger stelde ook dat haar onderzoeken ‘showed the IDF forces at all levels were directed to take extra caution to avoid harming medical crews and facilities, and in many cases ceased to operate when there was a medical vehicle or medical staff present in their area of operation’. Het leger faalde echter in het voorzien van informatie of de uitleg over verschillende gevallen van ambulancemedewerkers die door de IDF gedood werden of gewond raakten. Ook gaf de briefing totaal geen verklaring voor de vele gevallen waarbij Israëlische soldaten bewust medische hulp aan de gewonden en het opruimen van lichamen blokkeerden.¹³⁰

In april 2009 stelde de president van de *United Nations Human Rights Council* (UNHRC) een ‘fact-finding mission’ op, om alle schendingen van internationaal humanitair recht en mensenrechten gedurende, voor en na de periode van *Operation Cast Lead* te onderzoeken. Richard Goldstone, voormalig rechter van het Constitutioneel hof van Zuid-Afrika en voormalig aanklager van de internationale criminele tribunalen van voormalig Joegoslavië en Rwanda, werd als hoofd van de missie aangesteld. In september 2009 werd

¹²⁸ ‘Israel and the occupied Territories: The heavy price of Israeli incursions’, 11/04/2002, <https://www.amnesty.org/en/documents/MDE15/042/2002/en/>, 4, 15-12-2016.

¹²⁹ ‘Israel/Gaza: Operation ‘Cast Lead’: 22 days of death and destruction’, 07/2009, <https://www.amnesty.org/download/Documents/48000/mde150152009en.pdf>, 43, 15-12-2016.

¹³⁰ Ibidem 43.

het verslag eindelijk publiekelijk gemaakt. Het was niet alleen een verschroeiende beschuldiging van de Gaza invasie, maar ook van de doorgaande Israëlische bezetting.¹³¹ Volgens het Goldstone-verslag was een groot deel van de doden en de vernietiging van Israël op Gazas burgerlijke bevolking en infrastructuur met voorbedachten rade uitgevoerd. Volgens het verslag was de aanval ook verankerd in een militaire doctrine dat 'disproportionele vernietiging en het creëren van maximale ontwrichting in de levens van vele mensen als een legitieme manier om militaire en politieke doeleinden te bereiken. De disproportionele vernietiging en geweld tegen burgers waren onderdeel van een opzettelijk beleid.'¹³²

Zoals al gezegd, rechtvaardigde Israël de aanval op basis van zelfverdediging tegen de raketaanvallen van Hamas. Het Goldstone-verslag wijst echter op een ander motief. De primaire reden van de economische blokkade van Israël op Gaza zou zijn geweest 'to bring about a situation in which the civilian population would find life so intolerable that they would leave (if that were possible) or turn Hamas out office, as well as to collectively punish the civilian population.'¹³³ Het verslag concludeerde over de Israëlische aanval op Gaza als volgt: 'a deliberately disproportionate attack designed to punish, humiliate and terrorize a civilian population, radically diminish its local economic capacity both to work and to provide for itself, and to force upon it an ever increasing sense of dependency and vulnerability.'¹³⁴ De situaties die in hoofdstuk drie zijn beschreven, kunnen dus allemaal als terroristisch worden beschreven. Omdat de staat Israël de acties uitvoert, kan het complex van deze daden als staatsterrorisme worden gezien.

¹³¹ Finkelstein, *Method and madness*, 31.

¹³² 'Report of the United Nations Fact-Finding Mission on the Gaza Conflict', 25/09/2009, <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/12session/A-HRC-12-48.pdf>, 257, 15-12-2016.

¹³³ Ibidem 256.

¹³⁴ Ibidem 408.

Conclusie

Het doel van deze scriptie was om aan de hand van drie deelvragen een antwoord te geven op de kernvraag: Kan de behandeling van de Palestijnen door Israël als een vorm van staatsterrorisme gezien worden? In het tweede hoofdstuk is getracht om een beeld te geven van wat terrorisme is. Terrorisme is een begrip dat vandaag de dag zeer vaak in het nieuws komt en een grote rol speelt in het veiligheidsbeleid van staten. Het is gebleken dat er niet één vaste definitie is van het begrip terrorisme, ondanks de populariteit van het concept. In de academische wereld is er veel geschreven en gesproken over terrorisme, toch zijn de academici het niet helemaal eens met elkaar over wat terrorisme inhoudt. Sommigen menen dat terrorisme alleen door niet-statelijke actoren uitgevoerd wordt, anderen maken dat onderscheid niet. Waar vrijwel alle terrorisme-deskundigen het wél over eens zijn, is dat het in ieder geval bijna altijd gaat over het aanvallen van burgers en *noncombatants*.

Terrorisme-expert Alex Schmid kwam met een academische consensus definitie, gebaseerd op de definities van meer dan tweehonderdvijftig terrorisme-experts. In deze definitie wordt de focus gelegd op het creëren van angst bij de doelwitten, die voornamelijk burgers zijn, en wordt er geen onderscheid gemaakt tussen statelijke en niet-statelijke actoren. In de internationale politiek is er ook geen overeenstemming over wat terrorisme nou precies is. Elke staat heeft zijn eigen definitie in het begrip en in de VS verschillen zelfs bepaalde overheidsorganen met elkaar qua definitie.

Omdat dit onderzoek gaat over Israël en of deze staat terrorisme pleegt, was het bovendien noodzakelijk en interessant om te kijken wat het land zelf onder terrorisme verstaat. De definitie die in de nieuwe antiterrorismewetgeving van Israël genoemd wordt, is vrij lang en gedetailleerd, maar de kern ervan is dat terrorisme het doel heeft om angst en paniek te zaaien onder de bevolking. Een dergelijke daad omvat het aanbrengen van een kwetsuur aan iemands lichaam of vrijheid of een persoon in levensgevaar brengen, het creëren van een gevaarlijke situatie voor de gezondheid of veiligheid van de bevolking,

ernstige schade aan eigendommen en ernstige verstoring van basis-
infrastructuurvoorzieningen systemen of diensten. Belangrijk hierbij is om te vermelden dat
Israël geen melding maakt van burgers of *noncombatants*, iets wat vrijwel elke andere
definitie van academici of staten wél bevat. Voor Israël is het dus mogelijk om vrij snel het
label terrorisme te plakken op een aanval op bijvoorbeeld een soldaat, ook al is dit in een
oorlogssituatie en is de soldaat bewapend.

In het derde hoofdstuk van dit onderzoek is vervolgens een beschrijving gegeven van
de acties die Israël heeft ondernomen in de Westelijke Jordaanoever en in de Gazastrook
van de afgelopen zestien jaar. Hierbij werd de focus gelegd op de tweede *intifada* van de
periode 2000-2005, het binnenvallen van Gaza in december 2008-januari 2009 onder de
codenaam *Operation Cast Lead* en een aantal kleinere incidenten van de afgelopen vijf jaar.
Internationale, non-gouvernementele organisaties hebben uitgebreid verslag gedaan over
hoe Israël de Palestijnen heeft behandeld tijdens deze incidenten. Deze verslagen zijn
voornamelijk als bron gebruik in het derde hoofdstuk omdat zij publiekelijk beschikbaar zijn
en bovendien objectief en op basis van grondig (zelf) onderzoek in de betreffende gebieden
tot bepaalde conclusies zijn gekomen.

Het bekijken van de tweede *intifada*, *Operation Cast Lead* en de kleinere incidenten
van de afgelopen jaren heeft ervoor gezorgd dat er een duidelijk beeld is van hoe Israël met
de Palestijnen omgaat. Al deze casussen en beschreven acties door het Israëliësch leger,
betroffen onschuldige Palestijnse burgers, die geen levensbedreiging vormden voor het leger
of de politie. Het is gebleken dat de Israëliësch staat zeer hard optreedt tegen de Palestijnen
en het niet schuwt om onnodig en onrechtmatig geweld te gebruiken tegenover burgers;
vrouwen, kinderen, verplegers en zelfs medewerkers van het Rode Kruis. Ook het
vernietigen van huizen en andere eigendommen vindt veelvuldig plaats door de IDF in de
bezette gebieden. Uiteraard zijn niet alle Palestijnen onschuldig en kan er niet ontkend
worden dat Israël ook daadwerkelijk Palestijnse terroristen en criminelen heeft getroffen. De

verslagen van onder andere van onder andere Amnesty International en Human Rights Watch laten echter duidelijk zien dat het in vele gevallen om onschuldige burgers gaat, die bewust getroffen zijn door de IDF, en dat de IDF met voorbedachten rade angst en paniek bij de Palestijnen probeert in te zaaien, zoals ook in het VN Goldstone verslag geconcludeerd wordt: 'to punish, humiliate and terrorize a civilian population, radically diminish its local economic capacity both to work and to provide for itself, and to force upon it an ever increasing sense of dependency and vulnerability.' De rechtvaardigingen die Israël heeft gegeven, zoals beschreven in het vierde hoofdstuk, verschillen continu. De ene keer ontkent Israël dat het bewust burgers heeft gedood, de andere keer erkennen ze wel dat er burgerlijke slachtoffers zijn gevallen, maar dat dit de schuld van Hamas was. Bovendien stelt Israël dat het zo min mogelijk burgers en medisch personeel heeft verwond. Dit is, zoals hiervoor bewezen, niet het geval geweest in de afgelopen jaren, in het bijzonder tijdens de tweede *intifada*. Het Israëlische leger houdt nog altijd vol dat zijn troepen handelen in overeenstemming met het internationaal recht en alleen evenredige aanvallen uitvoeren tegen militaire doelen. Israël levert echter nooit duidelijke tegenbewijzen die de claims van internationale organisaties kunnen weerleggen. Nog altijd wachten dergelijke organisaties op antwoorden van de staat Israël op hun kritische antwoorden over het handelen van het land tijdens de beschreven conflicten.

Als er gekeken wordt naar wat er in dit onderzoek geschreven en onderzocht is over wat terrorisme is en welke acties Israël de afgelopen zestien jaar heeft ondernomen op de Westelijke Jordaanoever en in de Gazastrook, gesteund met veel bronmateriaal en voorbeelden, kan er geconcludeerd worden dat de staat Israël terrorisme pleegt tegen de Palestijnse burgers. De methode en bronnen die voor dit onderzoek gebruikt zijn, de verslagen en getuigenissen uit de primaire bronnen analyseren aan de hand van theorieën en definities over terrorisme uit secundaire bronnen, hebben gewerkt. Er kan namelijk gesproken worden van staatsterrorismen. Hoe kan het bewust doden van burgers, het bewust

beschieten en doden van medisch personeel en het bewust vernietigen van huizen van mensen, die onschuldig zijn, niet als terrorisme gezien worden? Het zijn acties die terroristische groeperingen zoals Al-Qaeda en IS ook uitvoeren. Het enige verschil is dat zij geen soevereine, erkende staten zijn zoals Israël. Zoals gezegd proberen staten het terrorismelabel voor het zelf uitvoeren van dergelijke acties te vermijden onder het mom van termen zoals 'zelfverdediging', 'veiligheid' en uiteraard 'de strijd tegen terrorisme'. Staten worden nauwelijks gezien of bestempeld als terroristische staten. Het komt vrijwel nooit voor dat een staat als terrorist veroordeeld wordt. Het lijkt alsof terrorisme iets is dat alleen tegen de staat gebruikt kan worden, met de uitsluiting van het gebruik hiervan *door* de staat zelf.

Staatsterrorisme is gevaarlijk omdat het tot nog meer geweld leidt en vaak revolutionair terrorisme onoverkomelijk maakt. Staatsautoriteiten gebruiken terreur om algemene mensenrechten aan eigen burgers, of zij die in bezet gebied leven, te onttrekken, zoals Israël doet in het geval van de Palestijnen. Uiteraard is een beweging zoals Hamas niet onschuldig en doodt zij ook onschuldige Israëlische burgers. Naar mijn inziens is echter het bestrijden van terrorisme met terrorisme niet de juiste oplossing en maakt het een staat, in dit geval Israël, geen haar beter dan een terroristische groepering. Een definitie van terrorisme moet daarom uitgebreid zijn, om dubbele standaarden te voorkomen. Het moet alle vormen van deze daad omvatten, ongeacht de dader, actor, het doel, plaats en tijd. Het zou staatsterrorisme moeten omvatten en staten dezelfde straffen en consequenties opleggen. Dat is dan ook het nut van het onderzoeken van staatsterrorisme. Uiteraard zullen er meer gevallen van staatsterrorisme in de wereld plaatsvinden dan alleen in Israël. De casus Israël is dan ook voornamelijk gebruikt omdat het naar mijn inziens een overduidelijk voorbeeld is waarbij er sprake is van staatsterrorisme in het beleid van een staat.

Reflectie op eigen onderzoek

Bij dit onderzoek ben ik echter ook moeilijkheden tegengekomen. Een voorbeeld hiervan is het feit dat ik alleen heb gekeken naar het geweld dat Israël heeft gepleegd en niet naar acties van de Palestijnen. De reden hiervoor was uiteraard dat er in dit beperkte onderzoek te weinig tijd en ruimte was om dit ook te onderzoeken. Van mensen in mijn omgeving heb ik hierop soms kritiek gekregen, omdat ik wellicht een te eenzijdig beeld zou geven. Toch heb ik in dit onderzoek duidelijk proberen te maken waarom ik alleen naar de Israëlische acties heb gekeken. Israël is een soevereine staat en mogelijke gewelddadige acties van Palestijnen, hoe erg deze ook zijn, rechtvaardigen het niet om onschuldige Palestijnse burgers (waaronder kinderen en ouderen) bewust te doden. Een andere moeilijkheid was het gebruiken van terrorisme-theorieën uit de secundaire literatuur, omdat de meeste terrorismedefinities geen woord reppen over staten. Uiteindelijk is dit toch goed gelukt en probeert dit onderzoek juist te laten zien dat ook staten als terroristen gezien kunnen en moeten worden. Tot slot bevat dit onderzoek ook een morele dimensie. De vraag of Israël aan staatsterrorisme doet is een controversiële vraag, waarin het voor mij soms ook lastig was om onpartijdig en academisch te blijven. Niet alleen vanwege mijn (half) Arabische achtergrond, maar ook omdat de neutrale bronnen die ik gebruikt heb zeer duidelijk de gewelddadigheden van Israël hebben laten zien en beschreven. Hierdoor was het soms moeilijk om geen 'kant' te kiezen, ondanks de gruwelijkheden tegenover onschuldige Palestijnse burgers die ik gelezen en gezien heb.

Deze masterthesis kan als beginpunt dienen om systematischer onderzoek te doen naar staatsterrorisme, vooral in andere landen voor een internationaal perspectief. De conclusie in dit onderzoek, namelijk dat Israël staatsterrorisme pleegt, kan waarschijnlijk bij meerdere landen getrokken worden. Er zullen voorbeelden gevonden kunnen worden van landen die excessief geweld gebruiken tegen onschuldige burgers. Als deze gewelddadigheden getoetst worden aan de definities van terrorisme, staatsterrorisme en de

eigen statelijke definitie van dit begrip, kan er wellicht ook gesproken worden over staatsterrorisme. De casus Israël die behandeld is in deze masterthesis kan gebruikt worden om dergelijk vergelijkend onderzoek te doen, om als een meetlat te gebruiken waartegen andere staten en hun gewelddadigheden gelegd kunnen worden. Welke staten dit zijn maakt niet uit, elke staat die onnodig, veel en bewust geweld gebruikt tegen onschuldige burgers kan staatsterrorisme plegen, dit kan zowel de Verenigde Staten als Noord-Korea betreffen. Dit onderzoek kan er hopelijk toe leiden dat er anders gekeken zal worden naar geweld tegen burgers door staten, door dit niet als legitiem en toegestaan te zien, maar te zien als onrechtmatig en onjuist. Of het nou een terrorist of een staat is die terrorisme pleegt, zou niet uit moeten maken. Het leven ontnemen van een onschuldig mens is iets wat altijd verafschuwd zou moeten worden.

Literatuurlijst

Bronnen:

'Palestine Royal (Peel) Commission Report', 07/1937,
<https://unispal.un.org/pdfs/Cmd5479.pdf>, 15-12-2016.

'The 1939 White Paper', 17/05/1939,
http://avalon.law.yale.edu/20th_century/brwh1939.asp, 15-12-2016.

'Defense (Emergency) Regulations', 1945,
http://www.btselem.org/legal_documents/emergency_regulations, 15-12-2016.

'Resolutie 181 Algemene Vergadering VN', 29/11/1947,
[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/181\(II\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/181(II)), 15-12-2016.

'Resolution 242', 22/11/1967,
https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/7D35E1F729DF491C85256EE700686136_12-1-2017.

'Invitation to the Palestine Liberation Organization', 14/10/1974, <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/738/12/IMG/NR073812.pdf?OpenElement>, 2-1-2017.

'Nelson Mandela op 4 december 1997 tijdens de *International Day of Solidarity with the Palestinian People*', 04/12/1997, <http://www.anc.org.za/content/address-president-nelson-mandela-international-day-solidarity-palestinian-people>, 15-12-2016.

'VN resolutie 51/210', 17/12/1996, <http://www.un.org/documents/ga/res/51/a51r210.htm>.
'EU rules on terrorist offences and related penalties', 13/06/2002, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV%3A133168>, 15-12-2016.

'Disproportionate and indiscriminate use of force without military necessity by the IDF', 2002, <https://www.hrw.org/reports/2002/israel3/israel0502-10.htm>, 15-12-2016.

'Israel and the occupied Territories: The heavy price of Israeli incursions', 11/04/2002,
<https://www.amnesty.org/en/documents/MDE15/042/2002/en/>, 15-12-2016.

'Israel and the Occupied Territories. Under the rubble: House demolition and destruction of land and property', 05/2004,
<http://web.stanford.edu/group/scai/images/amnestyreport.pdf>, 15-12-2016.

'Israel accused of 'state terrorism'', 10/11/2006,
<http://www.islamweb.net/en/article/136765/israel-accused-of-state-terrorism>, 2-1-2017.

'Gaza stories: Israeli minister', 09/02/2009,
http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/7878711.stm, 15-12-2016.

'Rain of Fire. Israel's Unlawful use of White Phosphorus in Gaza', 25/03/2009,
<https://www.hrw.org/report/2009/03/25/rain-fire/israels-unlawful-use-white-phosphorus-gaza>, 15-12-2016.

'Israel/Gaza: Operation 'Cast Lead': 22 days of death and destruction', 07/2009,
<https://www.amnesty.org/download/Documents/48000/mde150152009en.pdf>, 15-12-2016.

'Report of the United Nations Fact-Finding Mission on the Gaza Conflict', 25/09/2009,
<http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/12session/A-HRC-12-48.pdf>, 257, 15-12-2016.

'"I lost everything." Israel's Unlawful Destruction of Property during Operation Cast Lead', 13/05/2010, <https://www.hrw.org/report/2010/05/13/i-lost-everything/israels-unlawful-destruction-property-during-operation-cast-lead>, 15-12-2016.

'Israel 'turning blind eye' to West Bank settlers' attacks on Palestinians', 21/03/2012,
<https://www.theguardian.com/world/2012/mar/21/israel-settlers-violence-palestinians-europe>, 15-12-2016.

'Trigger-happy. Israel's use of excessive force in the West Bank', 02/2014,
<https://www.amnestyusa.org/pdfs/mde150022014en.pdf>, 15-12-2016.

'Israeli settlers raze Palestinian land in West Bank', 08/07/2014,
<https://www.middleeastmonitor.com/20140708-israeli-settlers-raze-palestinian-land-in-west-bank/>, 15-12-2016.

'Through No Fault of Their Own: Israel's Punitive House Demolitions in the al-Aqsa Intifada, November 2004', 11/2014,
http://www.btselem.org/publications/summaries/200411_punitive_house_demolitions, 15-12-2016.

'Israel Destroys Homes to Deter Terrorists. A New Study Says It Works – But Is It Moral?', 09/12/2014, <https://newrepublic.com/article/120506/study-israels-home-demolitions-policy-works-it-moral>, 15-12-2016.

'AAP-06 NATO Glossary of Terms and Definitions', 13/02/2015, <http://www.cimic-coe.org/wp-content/uploads/2014/06/NATO-EU-UN-glossary-on-DCB-and-CP.pdf>, 15-12-2016.

'Israel's Knesset passes 'anti-terrorism' bill targeting resistance', 03/09/2015,
<https://www.alaraby.co.uk/english/news/2015/9/3/israels-knesset-passes-anti-terrorism-bill-targeting-resistance>, 15-12-2016.

'Israel attempts to redefine terrorism, but is its definition too broad?', 18/09/2015, <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/09/israel-anti-terrorism-law-knesset.html>, 15-12-2016.

'13-year-old Palestinian killed by Israeli troops fire near Bethlehem', 05/10/2015, <http://www.haaretz.com/israel-news/.premium-1.678885>, 15-12-2016.

'Israelis are calling attacks a 'new kind of Palestinian terrorism'', 25/12/2015, https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/israelis-are-calling-attacks-a-new-kind-of-palestinian-terror/2015/12/24/e162e088-0953-4de5-992e-adb2126f1dcc_story.html, 2-1-2017.

'Israeli forces in occupied Palestinian Territories must end pattern of unlawful killings', 27/10/2015, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2015/10/israeli-forces-must-end-pattern-of-unlawful-killings-in-west-bank/>, 15-12-2016.

'The Counter Terrorism law 5775-2015', 15/06/2016, http://www.justice.gov.il/Units/InternationalAgreements/HumanRightsAndForeignRelations/Faq/CounterTerrorismLaw5775-2015_BackgroundDescriptionJune2016.pdf, 15-12-2016.

'Memorandum: Lethal force and accountability for unlawful killings by Israeli forces in Israel and the Occupied Palestinian Territories', 14/09/2016, https://www.amnesty.nl/sites/default/files/public/memorandum_-_lethal_force_and_accountability_for_unlawful_killings_by_israeli_forces_in_israel_and_the_occupied_palestinian_territo.pdf, 15-12-2016.

'Israel/OPT: Pattern of unlawful killings reveals shocking disregard of human life' 27/09/2016, <https://www.amnesty.nl/nieuwsportaal/pers/israelopt-pattern-unlawful-killings-reveals-shocking-disregard-human-life>, 15-12-2016.

'Biography Igor Primoratz', 09/11/2016, <https://www.uni-leipzig.de/zhs/en/leibniz/64-2010-sommersemester-prof-dr-igor-primoratz-charles-sturt-university-canberra/>, 15-12-2016.

'Netanyahu: Kerry paid lip service to terrorism by Palestinians, blamed Israel for a lack of peace', 28/12/2016, http://www.realclearpolitics.com/video/2016/12/28/netanyahu_kerry_paid_lip_service_to_terrorism_by_palestinians_blamed_israel_for_lack_of_peace.html, 2-1-2017.

'Fondsenwerving van Amnesty International', <http://www.amnesty.nl/mensenrechten/encyclopedie/fondsenwerving-amnesty-international>, 15-12-2016.

'Terrorismebestrijding Ministerie van Veiligheid en Justitie', <https://www.nctv.nl/organisatie/ct/terrorismebestrijding/index.aspx>, 15-12-2016.

Literatuur:

Blok, Anton, 'Zinloos en zinvol geweld', in: Henk Driessen en Huub de Jonge (red.), *In de ban van betekenis. Proeven van symbolische antropologie* (Nijmegen 1994) 27-45.

Chachko, Elena, 'Israel's New Counterterrorism Law', 13/07/2016, <https://www.lawfareblog.com/israels-new-counterterrorism-law>.

Claridge, David C., 'State Terrorism? Applying a Definitional Model', *Terrorism and Political Violence* 8(3) (1996) 47-63.

Finkelstein, Norman, *Method and Madness. The hidden story of Israel's assaults on Gaza* (New York 2014).

Jaggar, Alison Mary, 'What is Terrorism, Why Is It Wrong, and Could It Ever Be Morally Permissible?', *Journal of Social Philosophy* 36(2) (2005) 202-217.

Jamjoun, Lama, 'The Effects of Israeli Violations During the Second Uprising "Intifada" on Palestinian Health Conditions', *Social Justice* 29, 3(89) (2002) 53-72.

Kuznetcov, Aleksandr Vasilyevich en Vasili Mikhailovich Kuznetcov, 'The Legal Definition of Terrorism in the United States and Russia', *World Applied Sciences Journal* 28(1) (2013) 130-134.

Law, Randall, *Terrorism. A history* (Cambridge 2009).

Lopez, George A. en Michael S. Stohl, 'Problems of Concept and Measurement in the Study of Human Rights.' In Thomas B. Jabine and Richard P. Calude (red.), *Human Rights and Statistics: Getting the Record Straight*. (Philadelphia 1992) 216-234.

Primoratz, Igor, 'What is Terrorism?', *Journal of applied philosophy* 7 (2) (1990) 129-138.

Rapoport, David, 'Before the Bombs There Were the Mobs: American Experiences with Terror', *Terrorism and Political Violence* 20(2) (2008) 167-194.

Richardson, Louise, 'What terrorists want' [kernthesen, lezing, Wenen, 4 juli 2007].

Schmid, Alex Peter, *The Routledge Handbook of Terrorism Research* (New York 2011).

Smith, Charles D., *Palestine and the Arab-Israeli Conflict. A History with Documents* (Boston-New York 2013).

Stern, Jessica en J.M. Berger, *ISIS. The state of terror* (New York 2015).

Stohl, Michael S., 'The State as Terrorist: Purposes and Types', *Democracy and Security* 2 (2006).

Wilkinson Paul, *Political Terrorism* (Londen 1974).

Zeidan, Sami, 'Desperately Seeking Definition: The International Community's Quest for Identifying the Specter of Terrorism', *HeinOnline* (2004) 491-496.

VERKLARING KENNISNEMING REGELS M.B.T. PLAGIAAT

Fraude en plagiaat

Wetenschappelijke integriteit vormt de basis van het academisch bedrijf. De Universiteit Utrecht vat iedere vorm van wetenschappelijke misleiding daarom op als een zeer ernstig vergrijp. De Universiteit Utrecht verwacht dat elke student de normen en waarden inzake wetenschappelijke integriteit kent en in acht neemt.

De belangrijkste vormen van misleiding die deze integriteit aantasten zijn fraude en plagiaat. Plagiaat is het overnemen van andermans werk zonder behoorlijke verwijzing en is een vorm van fraude. Hieronder volgt nadere uitleg wat er onder fraude en plagiaat wordt verstaan en een aantal concrete voorbeelden daarvan. Let wel: dit is geen uitputtende lijst!

Bij constatering van fraude of plagiaat kan de examencommissie van de opleiding sancties opleggen. De sterkste sanctie die de examencommissie kan opleggen is het indienen van een verzoek aan het College van Bestuur om een student van de opleiding te laten verwijderen.

Plagiaat

Plagiaat is het overnemen van stukken, gedachten, redeneringen van anderen en deze laten doorgaan voor eigen werk. Je moet altijd nauwkeurig aangeven aan wie ideeën en inzichten zijn ontleend, en voortdurend bedacht zijn op het verschil tussen citeren, parafaseren en plagiëren. Niet alleen bij het gebruik van gedrukte bronnen, maar zeker ook bij het gebruik van informatie die van het internet wordt gehaald, dien je zorgvuldig te werk te gaan bij het vermelden van de informatiebronnen.

De volgende zaken worden in elk geval als plagiaat aangemerkt:

- het knippen en plakken van tekst van digitale bronnen zoals encyclopedieën of digitale tijdschriften zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het knippen en plakken van teksten van het internet zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het overnemen van gedrukt materiaal zoals boeken, tijdschriften of encyclopedieën zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het opnemen van een vertaling van bovengenoemde teksten zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het parafaseren van bovengenoemde teksten zonder (deugdelijke) verwijzing: parafrasen moeten als zodanig gemarkeerd zijn (door de tekst uitdrukkelijk te verbinden met de oorspronkelijke auteur in tekst of noot), zodat niet de indruk wordt gewekt dat het gaat om eigen gedachtengoed van de student;
- het overnemen van beeld-, geluids- of testmateriaal van anderen zonder verwijzing en zodoende laten doorgaan voor eigen werk;
- het zonder bronvermelding opnieuw inleveren van eerder door de student gemaakt eigen werk en dit laten doorgaan voor in het kader van de cursus vervaardigd oorspronkelijk werk, tenzij dit in de cursus of door de docent uitdrukkelijk is toegestaan;
- het overnemen van werk van andere studenten en dit laten doorgaan voor eigen werk. Indien dit gebeurt met toestemming van de andere student is de laatste medeplichtig aan plagiaat;
- ook wanneer in een gezamenlijk werkstuk door een van de auteurs plagiaat wordt gepleegd, zijn de andere auteurs medeplichtig aan plagiaat, indien zij hadden kunnen of moeten weten dat de ander plagiaat pleegde;

- het indienen van werkstukken die verworven zijn van een commerciële instelling (zoals een internetsite met uittreksels of papers) of die al dan niet tegen betaling door iemand anders zijn geschreven.

De plagiaatregels gelden ook voor concepten van papers of (hoofdstukken van) scripties die voor feedback aan een docent worden toegezonden, voorzover de mogelijkheid voor het insturen van concepten en het krijgen van feedback in de cursushandleiding of scriptieregeling is vermeld.

In de Onderwijs- en Examenregeling (artikel 5.15) is vastgelegd wat de formele gang van zaken is als er een vermoeden van fraude/plagiaat is, en welke sancties er opgelegd kunnen worden.

Onwetendheid is geen excuus. Je bent verantwoordelijk voor je eigen gedrag. De Universiteit Utrecht gaat ervan uit dat je weet wat fraude en plagiaat zijn. Van haar kant zorgt de Universiteit Utrecht ervoor dat je zo vroeg mogelijk in je opleiding de principes van wetenschapsbeoefening bijgebracht krijgt en op de hoogte wordt gebracht van wat de instelling als fraude en plagiaat beschouwt, zodat je weet aan welke normen je je moeten houden.

Hierbij verklaar ik bovenstaande tekst gelezen en begrepen te hebben.

Naam: Karim Saad

Studentnummer: 4025946

Datum en handtekening:

Dit formulier lever je bij je begeleider in als je start met je bacheloreindwerkstuk of je master scriptie.

Het niet indienen of ondertekenen van het formulier betekent overigens niet dat er geen sancties kunnen worden genomen als blijkt dat er sprake is van plagiaat in het werkstuk.